Finn Magnusen.

Om

Picternes og deres Navns Oprindelse.

Kbh. 1817.

Om

P I C T E R N E S

og deres Navns

O P R I N D E L S E

ved

Finn Magnusen,

Professor og Medlem af den Kongl. Commission til Oldsagers Opbevaring.

Kiöbenhavn 1817.
Trykt hos C. G r æ b e.

Deres Excellence

Herr ***Johan Bülow***

Herre til Sanderumgaard,

Geheime - Conferenzraad, Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand, Commandeur af Nordstierne - Ordenen, Æres - Medlem af det Kongelige Danske Videnskabers Selskab m. m.

tilegnes disse Blade

som

et ringe Kiendetegn

paa

den dybeste Höjagtelse

og

den skyldigste Taknemmelighed,

underdanigst

af

Forfatteren.

Forerindring.

Nærværende lille Afhandling er egentlig et Tillæg til Forfatterens *Forsög til Forklaring over nogle Steder af Ossian mest vedkommende Scandinaviens Hedenold*, för indrykt i det Scandinaviske Litteraturselskabs Skrifter. Den vil maaskee ligesaavel som dens nysnævnte Forlöber, kunne ansees som et ikke uvigtigt Bidrag til at oplyse de Ossianske Digtes Ægthed eller höje Alder af indvortes Kriterier. Vel er det mig bekjendt at Troen paa dem begynder atter at svækkes i Storbritannien, men denne Scepticisme er uden Tvivl mest fremvirket af et underligt Værk med Titel „*The Poems of Ossian &c. containing the poetical Works of*

James Macpherson Esqv. in prosa and rhyme with notes and illustrations by Malcolm Laing Esq." — hvis Udgiver har sögt at vise hvorledes Macpherson har sammenflikket de foregivne Ossianske Digte af utallige Brudstykker fra bibelske, græske, romerske, brittiske o. fl. berömte Digtere. Paa samme Maade kunde man ligesaa tydelig vise, at Homer har stiaalet poetiske Udtryk og Beskrivelser fra Bibelen, og jeg behöver ej at gjöre nogen Digter opmærksom paa hvor tit han kan finde sine egne Tanker og Begreber hos en anden, uden at nogen af dem har begaaet et Plagiàt. I övrigt finder jeg min Mening end ydermere stadfæstet ved *James Grants Esq. Observations, relative to the authenticity of the poems of Ossian* bag ved hans *thoughts on the origin and descent of the Gael, Edinburgh* 1814. Hin i Engelland tiltagende Tvivlesyge er ellers intet usædvanligt Phænomen paa en Tid da man vil gjöre Tacitus's, Adam af Bremen's og vor Saxos Skrifter til Falsknerie, og det saaledes, at de sidstnævnte ere fabrikerte af en Franskmand i Paris! — Paa den Maade vil snart den samme Fordömmelsesdom overgaae

alle Oldtidens Forfattere, da man hverken har Notarialattester eller Retshandlinger, som kunne juridisk bevise at de virkelig have skrevet de Skrifter som man hidindtil har tillagt dem. Forfatteren frygter dog ei for at den fornuftigere Deel af vort litterære Publicum underskriver slige Domme, og vover derfor at udgive disse Bemærkninger angaaende Skotlands ældste Historie, skjönt de især ere forfattede med Hensyn til caledoniske Oldtidssange.

I.

Ossians Fortællinger, jævnförte med den af ham besjungne Tidsalders Historiekrivere, bevise Nordboernes store Söemagt og betydelige Krigstoge til de brittiske Öer, endög længe för *Fingals* Tid. „I forrige Dage“ sagde *Carril* i Anledning af *Svarans* Indfald i Irland —„kom Storhavets Sönner til Erin. „Tusinde Skibe fore over Bölgerne til Ullins „yndige Sletter. *Innisfails* Sönner rejste sig „for at möde de mörkbrune Skjoldes Æt.“ Paa flere Steder i Digtene meldes om slige, för Bardens Tider, af Lochlinere eller Scander gjorte Indfald i *Erin* og *Morven*. *Connal* havde ofte fægtet mod dem. „Havets Flaade „kom. Connal faldt. Hans Höj sees af Sö„manden fra Nordens Bölger.“ En arvet eller bestandig Fejde sees at have hersket hen ved Aar 211 mellem den unge Fingal og Nordboerne, da Barderne efter *Caraculs* (Ca-

racallas) Tilbagetog sang: „Herefter ville vi „finde Fryd i Havets Krige. Vore Hænder „skal blive röde i *Lochlins* Blod.“

Scandiske Slægter havde da allerede for længst bemægtiget sig Dele af Nord-Britannien. *Dubhs* eller *Duth-Marunos* Forfædre havde, som vi see, i mange Aar ejet Landstrækninger der. Scandinaven *Colgorm*, som kaldes Konge, flygtede did fra *Ithorno*, bortjaget af hans Fader, dets Fyrste — ligesom *Rolf*, Normandiets Erobrer og de Normanniske Kongers Stamfader blev fordreven fra Norge af *Harald Haarfager*. *a*) Duthmaruno og hans Efterkommere nævnes af Barden *Cromcharns* Hövdinger og *Crathmocraulos* Konger. Han selv vedblev sine Fædres Tro. I den Krig mod *Starno* og *Svaran* som beskrivos i *Cath-Loda*, var han Fingalianernes överste Anförer. Maaskee var han, som nedstammende fra Norge, best bekjendt mcd Landet og dets Indbyggere. Han skildres som en Kriger uden Frygt, en vældig Jæger og en rask Sömand paa *Crum-Thormoths* Farvande *a a*). — Saavel om ham som hans Forfædre, ommeldte af Ossian som vældige Helte, hans Fader *Starnmor* og hans Sön *Ceando-*

na, (hvilket Navn betyder Folkets Hoved) skal Skotterne endnu have mange Folkesagn, men Digtene, hvorpaa de grunde sig, ere, efter *Macphersons* Beretning, for længe siden forkomne; Duthmarunos Herredömme skal have været i det nordlige Skotland, lige over for Örkenöerne, altsaa i Nærheden af *Caithness* a). Da han, saa tapper og berömt som han ellers var, kun sjelden ommeldes paa Fingals Toge, dette undtagen, synes han at have været hans Bundsforvandt, men ikke egentlig hans Undergivne. Ellers skal Duthmaruno have ydet ham stor Hjelp i Kampen mod *Mornis* Stamme, og formodentlig altsaa bidraget meget til at Fingal igjen erholdt sin Fædrenethrone; Duthmaruno synes derfor at have været en blandt Caledoniens mægtigste Fyrster i de Dage.

Foruden denne navnkundige nordiske Æt, som vi see saa höjt oppe i Tidan at have grnndfæstet et Rige i Skotland, forekommer det mig som om Spor til flere findes i de af Ossian besjungne Sagn.

Allerede i Bardens Tid synes Byen *Balcutha*, *Alcluithe* eller *Alclyde* at have været behersket af oprindelige Scander, og været

Hovedstaden for et af deres Riger i Britannien. Den laae et lidet Stykke Norden for Antonins Vold paa Skotlands östlige Kyst. *Beda* siger at Stadens Navn i det Brittiske betyder Clydes Klippe. Samme Bemærkning har i Oldscandisk *Hallr Klydar* b.) Floden Klydes Navn (*Klydà*, *Klytha*) kan og meget vel udledes fra samme Tungemaal. Den har adskillige tildeels store og stejle Vandfald, saa at den, af den Dön og Susen de frembragte, vel kunde kaldes *Klyda* eller *Klydà*. En slig Lyd som bruseudc Elve og Vandfald give fra sig kaldes endnu i Islandsk *Klidr* (eller *Klydr*) og *Ar klidr*. I hin Stad var den ældste brittiske Historieskriver *Gildas* föd c) sidst i det 5te eller först i det 6te Aarhundrede. Saavel hans eget Navn, som hans Fædres, synes at være af scandisk Oprindelse. Hans Fader hed *Caunus* efter nogle, *Navus* efter andre Skribentere. Navnene *Kaun* og *Nefi* var brugelige her i Norden i de ældste Tider, hvorom vi have nogen Kundskab, men siden ere de komne af Brug. To til tre Aarhundrede forhen herskede i samme Stad, *Balclutha* eller *Alclyde*, de Fyrster som besynges af Ossian i Digtet *Car-*

thon d) *Reuthamir*, (egentlig *Reidmar* eller *Hreidmar*) hvem Fingal dræbte, og hans Dattersön *Carthon*. Mærkeligt er det at deres Rige kaldes *de Fremmedes Land*, Carthon selv og hans Fölge *de Fremmedes Sönner* og *Havets Sönner*. Sidstmeldte Helt overfaldt *Morven* med en talrig Flaade for at hævne Reuthamirs Drab og Balcluthas Ödelæggelse. Han faldt paa dette Tog. Hans Moder hed *Moina*. Om hendes Gjenfærd ved Carthons Grav synger Barden: „Moina sörger ikke lig Bjergets— ɔ: Bjerglandet Morvens — Döttre. Hendes „Kjortel er fra de Fremmedes Land, og hun „er stedse allene.“ Macpherson beskriver Morvenerne og de övrige Britter som fuldkommen lignende hinanden i Sæder. Her sees Moina at have baaret en ganske anden Klædedragt end Morvens Qvinder, og den Omstændighed at hun var stedse allene, giver tilkjende at hun hörte til et Folkeslag af forskjellig Herkomst og Sæder. Endvidere er det mærkeligt at den döende Carthon udbryder i denne Klage: „En fremmed Höj „modtager den sidste af Reuthamirs Slægt i „hans Ungdom. Mörke dvæler i Balclutha „og Sorgens Skygger i *Crathmo*.“ Heraf kan

sluttes at Carthon var nærbeslægtet med den föromtalte scandiske Familie som herskede i *Crathmo-Craulo e).*

Ogsaa troer jeg at skotske Kystbeboere af scandisk Herkomst besynges i Digtene *Lathmon* og *Oithona.* Macpherson mener at Lathmon — maaskee *Lathmondr*, *Ladmundr*, Sön af Kong *Nuath* (*Knut?*) der herskede i *Dun Lathmon*, som i det scandiske vilde have været kaldt *Tun Ladmundar* eller *Ladmunds-Tun*, var en pictisk Fyrste fra Skotlands östlige Kyst, Adskillige Omstændigheder lade formode at hans Slægt var af nordisk Oprindelse. Han sees at have i Förstningen staat i færdeles Forbindelse med *Dunrommath* (f.) Fyrste eller Hövding paa Örkenöerne, thi denne fulgte ham paa et Krigstog mod Fingals Rige. De tabte der et stort Slag. Dunrommath reddede sig med Flugten, men Lathmon blev taget til Fange og maatte indgaa Fred paa de Betingelser, som Seiervinderen forelagde ham. Herved blev vistnok Lathmons og Dunrommaths gode Forstaaelse afbrudt, og Sidstnævnte benyttede Lejligheden dertil noget efter „da „Lathmon var bortdraget til sine Fædres

„Krige ved *Dun Thormoths* mosgrode Bjerge" (g) overfaldt hans Borg, dræbte dens Vogtere, og bortförte Lathmons Söster *Oithona* (Maaske *Öithuna* eller *Auduna*) som var forlovet med *Gaul*, Fingals Hærförer. Lathmons Forbund med en Örkenöernes Fyrste mod Fingal, og det ægte nordiske Ord *Thormod*, hvoraf hans Fædre eller deres Besiddelser havde Navn, röbe tydelig hans scandiske Herkomst. Den döende Oithona kalder sine Fædre de Mægtiges Sönner, og omtaler deres Borg som stor og stærk befæstet.

Ieg formoder at Duthmarunos, Carthons og Lathmons Stammer vare, ligesom Örkenöernes og Hetlands fleste Indvaanere, af scandinavisk Herkomst, og af de Folkeslag som siden nævntes Picter. Saaledes kaldes de ældste Örkenöere og Hetlændere i den Brittiske Historie (h). Ossian giver os fuldkommen Underretning om at disse Öer i hans Tid og længe för beherskedes af nordiske Fyrster, og at deres Indvaanere fulgte scandiske Religionsskikke, samt at Nordmænd og Danske (fra Lochlin og Sora) her havde Havne og Tilhold paa deres Krigs-

tog mod de större Brittiske Öer. Disse Bardens Beretninger stemme nöje overens.

A. Med de noget senere Latinske Skribentere som lade Picter og Saxer — under hvilke Navne ogsaa udvandrede Danske og Norske Krigere i de Tider indbefattedes — efter at de vare slagne af Romerne i Britannien, flygte til Orcades og til Thule (ustridig enten Hetland eller Norge) f. Ex. Claudian, (*de IV Consulatu Honorii V.* 31 *ſq.*)

Maduerunt Saxone fuso
Orcades, incaluit Pictorum ſangvine Thule
Scotorum cumulos flevit glacialis Ierne. ɔ:

Af Saxisk Flygtning Örkenöerne,
Blev overskylled, *Thule* varmedes
Af Picters Blod, og kold *Ierne* græd
Ved Skoters faldne Hobe . . .

I Digtet *de bello Getico* (v. 201 ſq.) synger samme Digter til *Fama*:

Britannum
Terruit Oceanum, et nostro procul axe remotam

Insolito belli tremefecit murmure Thulen ɔ:

. . . Rygtet . . .
Forfærdede det Bretske Hav og rysted'
Selv Thule, fjærnet vidt fra vores Himmel
Med Sagn om sjælden Krig . .

De Romerske Forfattere tilkjendegive hyppig etslags Forbund eller Slægtskab mellem *Saxer* og *Picter* ɔ: Saxer, Scandinaver og caledoniske Picter af nordisk Herkomst. Saaledes udtrykker Claudian sig.

Domito Saxone Thetys
Mitior aut fracto secura Britannia Picto ɔ:

Om Saxen tvinges, fredes Havet,
Er Picten knust, Britannien er tryg

Sidonius Apollinaris nævner „caledoniske „Britter, Skoter og Picter med de Saxer" (i) som overvundne af Romerne. Mere herom kommer jeg snart til at anföre af andre Latinske Forfattere.

B. Med de ældste Brittiske Historieskrivere. *Gildas* udtrykker sig (i 11te Cap.) saaledes. „*Britannia — duabus primum*

„*gentibus transmarinis* (k) *vehementer* „*sævis*, *Scotorum a Circione*, *Pictorum* „*ab Aqvilone*, *calcabilis multos stupet ge-* „*mitqve per annos*, ɔ: Britannien, da „först undertrykt af tvende Folk fra „hin side Havet, Skoter fra Vest, Pic- „ter fra Nord, forfærdes og sukker i „mange Aar“ Her af sees tydelig at begge Folkeslag vare komne over Söen til Britannien, Picterne fra Norden ɔ; de skotske Öer (*Orcades*, *Thule*, *Hebudes*) hvorhen de havde sejlet fra Scandinavien, og Scoterne fra Vesten ɔ: Irland eller Ierne (l.) som var deres förste os bekjendte Hjemstavn. Gildas's Vidnesbyrd er vistnok særdeles vigtigt. *Schöning* har i sin *Norske Historie* (1te D. S. 127-30 o. fl. Steder) anfört og oplyst Steder af *Beda*, *Nennius*, *Galfredus Monomuthensis*, *Ranulph Higden*, *Mathæus af Westminster Johannes af Fordun*, *Ordericus Vitalis* m. fl. som bevidne at Picterne vare et Gothisk Folk og især udvandrede fra Norge, Ogsaa *Buchanan* anseer det ej usandsynligt at Örkenöernes ældste Ind-

byggere vare Picter, endskjöndt han tilstaar at de bestandig have talt det Gothiske (norske eller islandske) Sprog (m) ligesom han og antager at Picterne kom til Skotland fra *Sarmatien* (hvis asiatiske Del uden Tvivl har været de nordiske Asers oprindelige Hjemstavn), over den cimbriske Halvöe.

C. Med adskillige af de nordiske Sagaskrivere, om Scandinavernes Indfald og Bosættelser i Skotland i de ældre Tider, hvis hertilhörende Beretninger Schiönning tildels har samlet i hans norske Historie. *Saxo* har ogsaa kjendt forskjellige ældgamle Traditioner herom.

Min Mening er at en stor Del af de saakaldte Picter bestod af eller nedstammede fra Scandinaver, maaskee blandede med Saxer og Belger (n). Muelig flygtede Folk af disse Nationer over til Caledoniens Kyster i Anledning af de Havoversvömmelser som længe för Christi Födsel overskyllede en stor Del af mange Europas Lande og forandrede deres forrige Beskaffenhed — eller og i Fölge af andre Begivenheder paa Nordens Fastland, som ogsaa nöd-

te dets Indbyggere til i Hobetal at udvandre landvejs. Britterne i England meres at have været yderst raa för Belgernes Ankomst dertil; I Skotland have de vistnok ej været det mindre. Scandinaverne havde allerede i *Pytheas*'s Tid Huse, Agerdyrkning, Biavl, samt flere af det borgerlige Livs Indretninger og Kunster som Caledonerne da have savnet. Det er derfor ej usandsynligt at de udvandrede Scander medbragte slige, tillige med deres Sprog, til Caledoniens Öer, Kyster og Lavland, hvor de nedsatte sig. Macpherson tilstaaer at Skotterne först lærte at bygge Stenhuse famt lange og store Skibe af Scandinaverne; de to Kunster have neppe været de eneste som hine have lært af disse, Nordboerne vidste f. Ex. at forfærdige bedre og smukkere Vaaben. Lochlineren *Luno* eller *Lunn* er berömt som den der smedede Fingals Sværd. Det forekommer mig som om Scander især tillægges af Ossian Epithetet: *jernskioldet*. Caledonernes Skjolde i deres förste Krige mod Romerne vare forfærdigede af Vidier og overtrukne med Læder (o) Hine og flere Færdigheder (p) have snart givet et rin-

gere Antal Scandinaver etslags Overlegenhed over de Indfödte og fortrinlig Anseelse hos disse. Den Gren af det celtiske Sprog som tales i Skotland, lignede da, uden Tvivl, de scandiske Tungemaal mere end det nu gjör, saa at disse Folk lettere kunde forstaa hinanden end Romere og Britter. De anförte Omstændigheder have foranlediget enten Oprettelse af smaa Stater, af de fremmede ſelv, mellem dem indbyrdes, eller deres Sammenblandelſe med de Indfödte, tildels saaledes, at de Fremmede ere blevne deres Fyrster og Hövdinger. Saaledes kom Scanden *Colgorm* til höj Værdighed, og ventelig vare Kongerne *Lathmons* og *Carthons* Forfædre hans Landsmænd. Scanderne have vel mest udbredt sig fra Caithness syd efter i Landets laveste og mest frugtbare Landstrækninger som siden udgjorde det Pictiske Rige.

Noget senere end Scandinaverne have *Scotter* eller *Attacotter* trængt fra Irland ind i Caledonien (q) og underlagt sig store Strækninger af dets nordvestlige Del. Vistnok have de været stridbarere end de egentlige Indfödte, og derfor vundet Herre-

dömmet over dem, men da Landets övrige Egne allerede vare besatte af de tappre og mægtige Scander, eller Hövdinger som vare i Forbund med dem og oplærte af dem i de Tiders Krigskunst, have Skoterne ei kundet omstyrte de af dem stiftede Stater eller Folkesamfund. *Trenmor* af det Skotiske eller Attacottiske Folk, var förste Stifter af det mægtige Morvenske Rige i Höjlandene, og endog Fyrster af Scandernes Besiddelser, f. Ex. *Crathmo. Craulo*, indgik Forbund med ham eller hans Efterkommere, eller stode under deres Overherredömme. Druiderne synes dog för at have hersket i de Lande hvilke Trenmor erobrede. Den Sön af *Loda*, som de i Krigen mod ham kaldte til Hjelp, har sandsynlig været fra Örkenöerne eller andre af Scanderne beherskede Stater. Den Undsætning som hine Hierarker saaledes erholdt, tilkjendegiver baade deres Religions Overeensstemmelse med Scandernes, og deres Naboskab med disse eller Folk af samme Herkomst.

Dersom baade Jylland og Norge have, efter vor *Vedel Simonsens* r) og flere Lær-

des mærkværdige Gisninger, været, för den store Vandflod, som henved Aar 600 för Christi Födsel forandrede næsten hele Europas Skikkelse s) landfaste med Stor-Britannien, kan de gamle scandiske og celtiske Sprogs og Sæders Overeensstemmelse, saavelsom ogsaa Caledon'ernes af Tacitus anmærkede Lighed med Germanerne, (Tydske og scandiske Folk) deres formodede eller foregivne Stammefædre, deraf let forklares t) og dersom hin Forudsætning er rigtig, forekommer det mig höjst sandsynligt, at Druidernes Lære, som efter Cæsars Vidnesbyrd udbredtes til Gallien fra Britannien, er bragt til sidstmeldte Land fra Scandinavien. Heraf da den store Lighed mellem Druidernes og Drotternes Tro, begge Sekters Offersteder og os levnede Monumenter.

Henved Aar 120 för Christi Födsel indtraf den saakaldte Cimbriske Vandflod u), som nödte nogle nordlige Landes Indvaanere til at udvandre i Skareviis og söge Boliger i fremmede Lande. Da have og maaskee nogle Sværme af dem flygtet over Söen til de Brittiske Kyster. Siden laa Nordboerne paa idelige Krydstog og Ledingsfærd i de vestlige Have v). Vi see hos Ossian, med

hvor store Flaader Nordmænd og Jyder i Fingals Dage, og endnu för, anfaldt Skotland og Irland.

Saavel de egentlige caledoniske Britter, som de indvandrede Scander og Hiberner, alle noget lignende hinanden i Sprog og Sæder, have maaskee gjort fælles Sag i Krigen mod Romerne, fra dens förste Begyndelse indtil Caracallas og Fingals Tider. Romernes skammelige Undertrykkelser mod Overvundne, forenede med den störste Ulighed i Statsindretning, Sæder og Tungemaal, maatte naturligviis være hine halvvilde, men egen Frihed inderlig elskende Folk, yderst forhadte, og dette Had udvirkede da vel deres forskjellige Stammers Forening mod den fælles Fiende under enkelte Hovedanförere.

Slige Forbund have dog vel ej fundet Sted, undtagen i Krige mod Romerne og Sydbritterne, thi ellers laa de ældste Pictiske og Celtiske Stammer ofte i Fejde mod hinanden, og endog mellem sig selv indbyrdes. I Ossians blinde Alderdom, og efter hans Död, have sandsynlig fremmede Scander, eller deres i Caledonien bosatte Afkom,

erobret Stykker af Morvens Rige. Mændene af Fingals Folk viste sig ej efter hans Afgang, som Helte, thi Barden kalder dem tit smaa Mænd, samt bebrejder dem Fejghed og Svaghed. Fingals og hans sörgelige Spaadomme om hans Riges og Hovedstads Undergang, synes allerede i Ossians Levetid at være begyndt at gaa i Opfyldelse x). Siden have dog vel Morvenerne opnaat en stor Deel af de forrige Fyrsters Magt, og forenede med nyankomne Slægtninge fra Irland, under Navn af Scotter og Attacotter, i Forbund med Picterne og dem hengivne Folkeslag, angrebet det Romerske Rige i Britannien.

Vi have seet af Ossian, at henved Aar 211 efter Christi Födsel, og tildeels flere Menneskealdre för hin Tidspunct, stode Örkenöerne og Hetland, samt adskillige Strækninger af Caledoniens Fastland, under Scandinavers Herredömme. Dog omtales ej disse af de Romerske Forfattere (som vi endnu have) fra de Tider, under andre Navne end Britter og Caledoner, hvormed de nævnte alle Nord-Britauniens Indvaanere overhoved. *Mæater* kaldtes dog siden i Særdeleshed de af dem som bode under Romernes Herre-

dömme mellem de tvende af disse tvers over Landet opförte Volde. *Eumenius Rhetor* i hans Lovtaler, holdte sidst i det 3die eller först i det 4de Aarhundrede nævner först Picter, dels som Britternes Fjender, dels som et Folkeslag til hvilket Caledonerne hörte y). *Ammianus Marcellinus* z) inddeler Caledoniens Indvaanere (i det 4de Aarhundredes senere Halvdel) i *Picter* (atter bestaaende af *Dicaledoner* og *Vecturioner*) *Scotter* og *Attacotter*. Saaledes omtaler han Barbarernes Indfald i det Romerske Britannien under *Valentinian* og *Valens*: „*Picti Saxonesqve et Scotti et Attacotti ærumnis vexavere continuis.*" Her nævnes Picterne för og med Saxerne, hvilke sidste og maatte anfalde Britannien Sövejs, undtagen for saavidt de havde Tilhold i Picters og Scoters Caledoniske Besiddelser, og ere ofte, som *Suhm* og *Schiönning* ypperlig have vist, af de romerske Skribentere forbyttede med de scandinaviske Nationer, der upaatvivlelig i den Tid vare stærkere i Söfarten end Saxerne i nedre Tydskland. Hin Navnenes Forbindelse synes, ligesom flere ovenfor anförte Citater, at tilkjendegive et Slags Forvandtskab

mellem Picter og Saxer. — Senere fortæller *Ammian:* at barbarisk Sammenrottelse havde styrtet Britannien i yderste Elendighed og ombragt *Nectarid*, Befalingsmanden over Sökysterne (*Comitem maritimi tractus*) æ) samt at Hærföreren *Fullofaudes* var bleven omringet ved Fjendernes List. For at hjelpe paa Romernes saaledes forfaldne Sager, udsendte Valentinian Hærföreren *Theodosius*, som maatte bekrige *„diffusam variarum gentium plebem et ferocientem immaniter."* Disse forskjellige Folkeslag nævner Ammian saaledes:. *„Picti eo tempore in duas gentes divisi, Dicaledonas et Vecturiones, itidemqve Attacotti, bellica hominum natio & Scotti."* Mon ikke under hine tvende Pictiske Folkeslag burde forstaas: a) de gamle Caledoner eller Nordbritter, som havde forenet sig med b) Vecturioner eller fremmede i Landet indtrængte Folk, saaledes kaldte af Romerne, fordi de til Skibs vare overförte ö)? I dette Tilfælde maatte Navnet, ligesom *Vector, vectarius, vectura, vectuarius* have sin Oprindelse af Ordet *veho.* Enten Scoterne eller óg Attacotterne vare forhen komne fra Irland, som af nogle gamle For-

fattere kaldes *Scotia* förend Caledonien fik dette Navn, men under den ene af disse Nationer forstaas her maaske den andens Tilhængere eller Bundsforvante. *Heron* mener (i hans *History of Scotland* Vol. 1.) at Attacotter ɔ: *ath-na-scottic* betyder *andre Skotter* aa). Herved kunde den samme Forbindelse være tilkjendegiven, som hin, hos *Eumenes*, mellem Caledoner og Picter, og Navnet altsaa betyde Scoternes Tilhængere eller Bundsforvandte.

Denne Undersögelse om Picternes förste Oprindelse har jeg her fremstilt for at oplyse Ossians Beretninger om de forskjellige Folkeslag som i hans Tid beboede Skotland og underliggende Öer, samt tillige for at vise Sammenhængen mellem hans og senere Forfatteres historiske Fortællinger. For ej at gaa for vidt fra mit egentlige Öjemed vil jeg ej her indlade mig i vidtlöftig af disse at udlede flere Grunde for min Sætning om Picternes nordiske Herkomst bb) endskjöndt de der ikke mangle. Dog synes det mig ei passende aldeles at forbigaa med Taushed de tvende vigtige Omstændigheder der hidindtil have bragt mange paa mod-

sat Mening, nemlig *Oprindelsen til Picternes Navn*, som formentlig kun har kunnet forklares af det celtiske og det latinske Sprog, og den Skik *at de mærkede eller malede deres Legemer*, hvilken mange mene ej har været brugelig blandt Folk af scandinavisk Oprindelse.

Anmærkninger.

a) En af *Rollo's* (eller *Rolfs*) de mægtige normanniske Hertugers og Kongers Stamfaders Brödre, *Einar*, blev Fyrste over Örkenöerne og Stamfader til den der siden regjerende Familie, men en anden *Hrollaug* döde som Bonde i Island. Saa forskjellige Eventyrer hændtes Nordmænd af samme Stand og Slægt, i de Dage, ved deres Udenlands-Rejser.

aa) *Thormod* eller *Thormoth*, et ægte oldscandisk Navn, som bares af mange tappre Mænd, synes umiskjendelig, hvor det forekommer hos Ossian, at henvise til scandinaviske Mennesker, eller Egne beboede af dem. Det gäliske *Mod*, *Moth* (hos Shaw) er det Islandske *Madr*, *Mathr* en Mand. (Det cymriske *Modwr* har maaske för havt

samme Betydning, skjönt man nu forklarer det for Konge, Hersker.) — Kan være at *Thormoth* her betyder Nordmænd, af hvilke en stor Del forbandt *Thors*, deres ypperste Guds Navn, med deres egne, og kunde med Föje kalde sig *Thors Mænd*, ligesom de og virkelig kaldes af den hedenske Skald *Einar Skalaglam* i Digtet *Vellekla* (anfört af *Snorre* i Oluf Tryggvesons Saga 16de Cap.), hvorimod de kristnede af dem siden, til Adskillelse fra Hedningerne gave sig Navn af *Christi Mænd, Korsets Mænd.* (See den utrykte Saga om Olaf den hellige og Slaget ved Stiklestad). Er denne Gisning rigtig vil *Crum-Thormoth* vel ej sige andet end Nordmændenes Bugt ɔ: Norske Farvande — da *Krum* i Gälisk og *Crum* i Cymrisk har samme Bemærkning som i Dansk og Tydsk —. hvis det ellers ikke ligefrem her betegner en Bugt, i de Tider kaldet *Thormodsfjord*, som da maa have erholdt sin Benævnelse af en Nordbo.

a) Efter *Ranulph Higden*, *Mathæus af Westminster* o. fl. var Caithness, Picternes förste Opholdssted i Skotland indrömmet dem af Britterne. Det er ogsaa höjst sandsynligt,

eftersom de formodentlig först toge Vejen derhen over de nærmest liggende Örkenöer fra de fjernere Öer og Norge. Navnene paa de ældste Byer i Caithness-Shire som *Wick* (*Vick*) *Thurso* (*Thòrsà*) ere scandiske. Af Guden Thors Navn see vi at mange Steder der vare opkaldte. Saaledes nævnes *Thòrsà* (Thors Elv) *Thòrsej* (Thors Öe) *Thòrsvich* (Thors Vig) og *Thórsdalr* (Thors Dal) allene i *Orknejinga Saga.*

b) Balklyda (Balklytha eller Ballklytha) enten af *Bali* en Höjde eller *Ballr* en Höj, Klippe, vilde betyde omtrent det samme. *Ballard* heder en Elv i Island og en ved den liggende Gaard har erholdt samme Navn. Skal end *bal*, efter Macphersons Mening, her betyde en By, Vaaning, er *ból*, *bœli*, (maaske beslægtet med det grædske Πολις) i Islandsk det samme.

c) Efter *Pinkertons Enqviry into the History of Scotland &c. London.* Vol. 1. Part. 2. Cap. 15.

d) Dette Navn skal Helten have faaet af den Storm som bortrev hans Morvenske Fader *Clessammor* fra *Balclutha*, og det oversættes af Macpherson *Bölgernes Brummen* el-

ler *Mumlen* (*Murmur of Waves*). Efter Anledningen kan det sandsynligen forklares af det scandiske *Kárdunr* (maaske i Oldtiden udtalt *Kárthonr*, acc. *Kárthon*, eller med th. sat isteden for d, hvilket Bogstav ej findes i det runiske Alphabet, og o for u efter de Tiders Maade) som betyder Stormens Dön eller Dundren (af *Kár* Vinden eller Vindens Gud, og *Dynr* eller *Dunr*.)

e) *Carthon* var den sidste af *Reuthamirs* Stamme. Sandsynlig har hans Rige tilfaldet hans Landsmænd af scandisk Herkomst. Nogle Historieskrivere mene, at *Alclyde* som ogsaa kaldes *Dun Clyde* (Isl. *Tún Klydar* eller *Klydar Tún?*) med omliggende Egn var fra midt i det 2det indtil det 5te Aarhundrede behersket af Picter. I det 5te finde vi at Kongeriget *Strath-Clyde*, hvori *Al-clyde* laa, siges at have havt Brittiske Konger, hvis fleste Navne dog synes at röbe scandisk Oprindelse. Deres Naboskab med Romerne og de under deres Overherredömme værende Britter har i Tidens Længde foraarsaget at de selv kaldtes Britter.

f) Sandsynlig i scandisk *Dunromadr Dunromathr* eller *Dunrómudr*) ɔ: en som har

en dundrende Stemme eller en tordnende Kriger.

g) Dette Navn betyder enten Thormods-eller og Nordmændenes-Borg eller By.

h) Grundtegninger af de saakaldte Pictiske Huse, hvoraf Ruiner tildels endnu findes i Skotland og underliggende Öer, röbe den störste Lighed med de Islandske der endnu indrettes efter den Form som Nordmændene gave deres Bygninger i Island i det 9de Aarhundrede.

i) Ved dette Sted er det og mærkeligt at caledoniske Britanner, Scoter og Picter nævnes som tre i Grunden forskjellige Folk; det vare de vel og, men de fremmede Picter og Skoter undertvang efterhaanden de indfödte Britter, og delte dem paa en vis Maade imellem sig. Caledonien udgjorde i nogen Tid tvende Hovedriger, *Pictland* og *Scotland*, hvilke siden, under sidstmeldte Navn, sammensmeltedes til et. Saaledes skilte ogsaa de udenlandske Saxer, Jyder og Angler Syd-Britannien ved dens Selvstændighed og ved dens gamle Navn efter at Belger, Cimbrer og Romere havde været deres Forgjængere i Indbyggernes Undertvin-

gelse; samme Skjebne vederfores Gallien af de nordiske Franker og siden en Del deraf af disses Brödre Nordmændene o. s. v. — Naar man nöje lægger Mærke til de Erobringer som scandiske og teutoniske Folkeslag gjorde i Irland og England, selv medens sidstmeldte Land forsvartes af de mægtige Romere, maa man nödvendig ledes til den Slutning, at Skotland, som laa Scandinavien allernærmest, ikke har undgaaet en lignende Skjebne.

k) Beda siger sig at bruge Udtrykket *transmarini* om Picter og Scoter for at betegne deres Boliger paa hin Side af *Clyde*- og *Forth*-Fjordene. Hos Gildas kan denne Mening neppe antages, men senere Skribentere have maaskee optaget Ordet efter ham, uden at gjöre sig rigtigt Begreb om dets förste Betydning.

l) Saaledes lader Claudian i foranförte Vers Barbarerne flygte ud af Britannien hver til sit oprindelige Hjem. Saxer og Picter toge Vejen til Orcades og Thule, men Scoterne til Ierne.

m) *Torfæus* beraaber sig paa *Daniel Langhorns Antiqvitates Albionenses* (egentlig

1) *Elenchus Ant. Alb* p. 275 & sq. hvor Picternes gothiske Oprindelse er viist med mange Grunde. Dette sieldne Skrift (trykt i London 1673) som ej haves paa de offentlige Bibliotheker i Kjöbenhavn, har jeg, efter at denne Afhandling var næsten fuldfört, været saa heldig at overkomme. — Vel har jeg ikke fundet meget deri om hint Folks förste Oprindelse som forhen var mig ubekjendt, men dog blev jeg ved denne Bogs Læsning styrket i min för fattede Mening, især ved denne fortreffelige Bemærkning af Forfatteren: at Britanniens ældste Historieskriveres, især Beda's udtrykkelige Vidnesbyrd maatte gjelde mere end de langt nyere f. Ex. Camdens Gisninger. I övrigt har den berömte *Belisars* Svar (i det 5 Aarhundrede) til *Gothernes* Gesandtere, som fordrede Siciliens Afstaaelse, (— fortalt af *Procop. de Bello Gothico* 2 B. 4 Cap.) — en besynderlig Overeensstemmelse hermed: *Et nos item Britanniam Gothos habere ſibi permittimus, Sicilia longo præstantiorem.* Heraf maa sluttes at Saxer og Picter ansaas endog i de Tider af Romerne for Gothiske Folk. Virkelig seer man at endnu i det 9de Aar-

hundrede kaldtes samtlige de Scandiske Folk i deres Digtersprog *Gautar* og *Gotnar* eller *Gother*, endskjöndt kun visse Provindser i Sverrig da beholdt det gamle Navn af *Gautland* og *Gothland*.

n) Disse samtlige Nationers Erobringer og Bosættelser i England og Irland i den fjærne Oldtid ere alt for vidtlöftige og bekjendte til at fremstilles her. Skotland laa Scandernes Kyster meget nærmere end de övrige Brittiske Lande, og grændsede, saa at sige, til de mange Öer i Nordsöen som de, allerede længe for Ossians Tid, havde havt i Besiddelse.

o) Nord Britternes talrige Hær, som anfört af *Galgacus* stred mod Romerne under *Agricola*, var dog ellers temmelig vel forsynet med Vaaben, som det synes, baade af Jern og Kobber. De havde ingen Bjergværker i sit Land, og liden eller ingen Omgang med Romerne. Altsaa havde de hverken selv smeddet disse Vaaben, eller erholdt dem fra det Romerske Britannien, men maa have faat dem fra de nordlige Lande, hvis Vaabensmedde i Fingals Tider vare saa berömte.

p) Tacitus i Germania 44 Cap. skildrer *Svionerne* ɔ: Scandinaverne som mere civiliserede end Germanerne. Hine havde bedre Stats-Indretninger og agtede Rigdom. Dr. *Gibson* — som ellers stemmer for Skotlændernes Germaniske Oprindelse — tilstaar (i hans Omarbejdelse af Camdens *Britannia* T. 2. P. 887 — at Picterne fra Begyndelsen af overgik Höjlænderne i Jorddyrkning og Civilisation i det han siger: „De som gave „sig til at dyrke Jorden og et mere borger„ligt Levnet, toge de lavtliggende Lande „langs Söen i Besiddelse, og vare kaldte „fra Arildstid *Picter* og *Mœater*, *Vecturio*„*ner* og *Peahter*, saa og af nogle Romerske „Skribentere *Caledonier*, medens de som bo„de blandt Bjergene kaldtes *Dicaledones* (el„ler som andre læse *Duncaledones.*) Efter „andre af Romerne indbefattede Caledonien „Landet som tilhörte begge." — Mæaterne vare maaske ikke egentlig af pictisk Herkomst, men kunne have Romernes Naboskab og Overherredömme at takke for de Kunster og Færdigheder som de havde frem for Höjlænderne.

q) *Fir-Bolg* eller Belger vare den mægtigste Nation i Irland i Fingalianernes Tider. Deraf kan formodes at Trenmors celtiske Stamme er af dem bleven fordreven fra Öen til Nord-Britannien. Efter at Trenmor her var kommet til stor Magt og Anseelse, har han maaskee erobret en Del af sit oprindelige Fædreland tilbage, og sat en af sine Sönner til Konge derover. Dennes Efterkommere vare paa ny blevne fordrevne af Belgernes Konge *Cairbar*, dersom Fingal ej havde kommet Celterne til Hjelp.

r) I hans Udsigt over National-Nistoriens ældste og mærkeligste Perioder, 1te Dels 2det Hæfte Kiöbenhavn 1813. Iævnför Schiöning om de nordiske Folks Oprindelse Sorö 1769. S. 232. sq.

s) Efter denne Hypothese har Iylland været landfast med England eller Skotland ved det saakaldte store Iydske Rif, og Skotland igjen med Norge, paa det Strög hvor Hetlands og Örkenöernes Granitklipper frem-rage over Havet. Ogsaa mene nogle at England har været landfast med *Gallia Belgica*. Alt dette forudsat kan man saare let

fatte hvorledes Belger i saa stor en Mængde ere komne til England og Irland, at Scanderne have udbredt sig landvejs til Skotland, hvor de mödte Celter didkomne fra en anden Kant; hvorledes disse Folkeslag blandedes med hinanden; hvorfor Cimbrer og Celter lignede hinanden saa meget i Sprog, Sæder, Navne m. m. Ogsaa begriber man snarere heraf det ægte nordiske Sprogs meget tidlige Udbredelse overalt i Skotlands Lavlande, og de Scanders, som senere kom did sövejs, venskabelige Modtagelse af Kysternes Indvaanere, havende samme Oprindelse og Tungemaal. Saaledes kan Scandernes tidlige Bosættelse i Skotland tænkes at være skeet i to forskjellige Perioder, og maaske i begge tillige. Historien gaar ej saa langt op i Tiden at vi af den kunne erholde nöjagtig Underretning om disse vigtige Tildragelser. Saa fremt vulcaniske Naturomvæltninger have (efter *Eggert Olafsens* og flere Naturforskeres Mening) opskudt den store bjergfulde Öe Island af Havets Afgrund, synes de selvsamme have været tilstrækkelige til at frembringe hine uhyre Oversvömmelser, som indbröd paa de nærmeste Ky-

ster. Schiöning har (l. c. S. 234) fremsat denne Gisning, som forekommer mig rimelig, men hvilken jeg i övrigt maa henstille til kyndige Geologers Prövelse og Omdömme. —

Hin Britanniens Adskillelse fra det faste Land kunde best af alle Omstændigheder retfærdiggjöre Dr. Borlases Mening (i Antiqvities of Cornwall S. 4) at Öens nærværende Navn er först tillagt den ved Phoenicerne af det Hebraiske ברית (*brit*) ɔ: Adskillelse eller Fraskillelse, og det baade puniske, samt indisk persiske og celtiske *Tan* Land. Det besynderligste herved er at dens Scandiske Navn *Bretland* eller *Britland* kan have samme Bemærkning, thi *Britia* eller *Brita* betyder i Islandsk at sönderlemme, adskille, og *Brit* altsaa det samme, som hint hebraiske Ord. Phænicernes Reiser i det nordlige Europa skede saa höjt oppe i Tiden at Öens Adskillelse fra Fastlandet kunde være dem bekjendt. Hvor mange Ord i det puniske, — maaskee en Blanding af de semitiske og japhetiske Grundsprog, — have stemt overens med det Old-

scandiske kan tildeels skiönnes af Rudbecks Samling i hans *Atlantica.*

Saaledes er ogsaa Sicilien engang, ved en Havoversvömmelse, bleven adskilt fra Italien efter Claudian (*de raptu Proserpinæ*).

Trinacria qvondam
Italiæ pars una fuit, sed pontus et æstus
Mutavere situm; rupit confinia Nereus.
Victor et abscissos interluit æqvore montes,

t) *Rutilæ Caledoniam habitantium comæ, magni artus, Germanicam originem adseverant.* I Walkers *Letter on the Picts &c.* (*i Archæologia Britannica* Vol. 1.) findes blandt andre ypperlige Bemærkninger, hvorved de skotske Lavlænderes forskjellige Oprindelse fra Höjlænderne vises, ogsaa denne (fremsat i Anledning af Tacitus's nysmeldte Yttring) „at Höjlænderne, undtagen de paa Hebu„derne, som tildels nedstamme fra Nord„mænd, ere sorthaarede, hvorimod den rö„de eller gule Haarfarve herskede blandt „Lavlænderne" I denne Henseende er det mærkeligt at Höjlænderen Ossian beskriver *Cairbar* og flere Bolger, der nedstammede fra Germaner, og Örkenöeren *Dunrommath,* der vistnok var af scandisk Herkomst, som

rödhaarede. *Walker* har ogsaa bemærket at Mennesker med röde Haar findes hyppigere i Norge end i Tydskland.

u) *Vedel Simonsen* l. c. S. 150. sq. jævnfört med Schiöning l. c. S. 199. sq.

v) At de af *Tacitus* ommeldte Svever, som i det 1te Aarhundrede efter Chr. Födsel opbragte de *Usipier* der flygtede fra Britannien vare Nordmænd, er viist af Schiöning, Norges Historie 1te D. S. 126.

x) Fingals Anelser og Klager om Krigen med den scandiske Fyrste *Erragon*; „Sörgelig er Kampen vi maa stande mod „Soras barske Konge — — Ieg skuer dine „Storme o Morven! som skulle omstyrte „mine Borge naar mine Börn ere faldne i „Strid og der er ingen at boe i Selma" have en besynderlig Lighed med Fortællingen om Carl den stores Sorg ved Synet af Normannernes Skibe, som nærmede sig de Franske Kyster. Han fældte mange Taarer og forklarede saaledes Aarsagen dertil: „Ieg „bedröves meget over at disse Folk i mit „levende Live have tordet komme til denne Strandbred, thi jeg seer forud hvor

„meget ondt de ville tilföje mine Efterkom-
„mere og deres Undersaatter."

y) De bekjendte og meget omtvistede Ord: *non dico Caledonum* eller: *non Dicaledonum aliorumqve Pictorum sylvas*, synes mig best at kunne forklares saaledes: at Caledoner eller Dicaledoner (maaske af den latinske Partikel *dis* eller *di*) vel vare i Grunden noget forskjellige fra Picterne, men hörte dog, som Undergivne eller Bundsforvandte, til deres Nation eller Folkeforbund.

z) i *Rerum gestarum Libr.* 26. *Cap.* 4. og *Lib.* 27. C. 8.

æ) Allerede sidst i det 3de Aarhundrede havde Romerne beskikket de saakaldte *Comites littoris saxonici* i Britannien, for at afværge de söfarende nordiske Nationers Angreb.

ö) Som jeg forhen har erindret vedbleve formodentlig Nordboerne i en lang Række af Aar at nedsætte sig efter Haanden paa de skotske Kyster, hvor de af Pictiske Folkeslag af samme Herkomst bleve venskabelig modtagne, maaske tildeels som velkomne Hjelpetropper mod Romerne i Syd-Bri-

tannien, som ikke tilstædte Scanderne Adgang til deres Strandbredder.

aa) I Islandsk eller Oldscandisk vilde *Ættar - Attar* - eller *Atta Skottar* betyde Folk af Skotsk Slægt eller Herkomst.

bb) Alle saakaldte Picter nedstammede vel ikke fra Scandinaver allene, thi disse kunne i Caledonien gjerne have været blandede med Celter eller egentlige Britter, endskjöndt de förstnævnte bleve for en stor Del disses Beherskere og gave Folket Navn. Saaledes sammenblandedes i de ældste os nogenledes bekjendte Tider Getherne i vort Norden med *Iotner* eller *Ioter* (maaske tildeels Finner og Celter) o. s. v. Danske ere vel det i Danmark herskende Folk, men ere dog nu blandede med nationaliserede Tydske Svenske, Franske o. fl. som alle nu ere eller nævnes Danske.

II.

Faa Benævnelsers rette Oprindelse og Betydning har været saa meget omtvistet som det Pictiske Folkeslags. Mange have ment at Romerne i sit Tungemaal kaldte det saaledes af den Skik at male Legemerne, som de gamle Caledonier og brugte,

men *Heron* (a) o. fl. erindrer med Grund at dersom Romerne i deres Sprog havde givet Caledonierne denne Benævnelse, vilde disse ikke have antaget samme indbyrdes mellem sig selv i deres Modersmaal. Pinkerton (b) har især fremsat herom adskillige Gisninger, men det egentlige Resultat, som han vil af dem skal uddrages, synes mig ikke let at fatte. Han antager i övrigt at Picterne i deres oprindelige Boliger ved det sorte Hav egentlig hed *Piker* (*Pihter*) eller *Peukiner* (*Peughter*) og at de siden efter, da de vare udvandrede til *Vik* (eller *Vigen*) i Norge, hvorfra de fore over til Skotland, kaldtes *Pikir* eller *Vikir*, saa og *Vikveriar*, at Romerne nævnte dem *Vecturiones* og *Picter*, hvoraf de cymriske Britter dannede deres *Phictiaid*, men Saxerne *Pihtas* (udtalt *Pichtas*) *Pythas* o. s. v.

For at bestride Pinkertons Paastand: at Picternes Navn rettelig deriveres fra de Gothiske Sprog, har en vis *Milo* i *the Scots Magazine* 1812 (S, 654-55.) ladet indrykke nogle Bemærkninger, hvis vigtigste Indhold i Korthed er dette.

„Claudians Udtryk *nec falso nomine* „*Picti*, tilkjendegive, at Picterne rettelig „kaldtes saa, efterdi de malede deres Lege„mer. *Isidorus* i hans *Origines* siger: *Sco„ti propria lingva nomen habent a* picto *cor„pore*, *eo qvod aculeis ferreis cum atramen„to variarum figurarum stigmate annotantur.* „Til Ulykke for Pinkerton indeholder det „bekjendte *Chronicon Pictorum*, hvorpaa han „lægger saa megen Vægt, og hvilket han „saa höjligen berömmer, de samme Ord „som nu ere anförte af Isidorus, med Und„tagelse af at *Picti* skrives isteden for *Sco„ti*, hvilken Forskjel dog ej er af nogen „Vigtighed, dersom Picterne allene vare, „malede Skotter, en Omstændighed, som „er höjst rimelig, da han, i det han taler „om Scytherne, lægger til: *ê qvibus originem* „*traxerunt Picti et Scoti* (c.) Endskjöndt „enhver Hjemmel som Pinkerton har anfört „strider lige imod hans egen Hypothes, ved„bliver han dog, og haaber at godtgjöre sin „Sætning med at lade forstaa at Picterne „vare Mænd fra *Vic. Chronicon Pictorum* „forsikkrer at Picterne havde Navn i deres „eget Sprog deraf, at de malede deres Le-

„gemer; Claudian siger det samme og beg-
„ge bestyrkes af Isidor. Pinkerton har,
„for at opsöge Navnet, forgjæves undersögt
„enhver Dialect og Gren af det Gothiske
„Sprog, hvoraf maa fölge, at dette ikke
„var Picternes Tungemaal. Vistnok vilde det
„have været nedenfor Pinkertons Værdighed
„at söge efter Navnet i det Gaeliske, hvor
„saa mange overensstemmende Vidnesbyrd
„erklære at det kunde findes, og jeg skal nu
„forsöge at afhjelpe denne Mangel.

„I det Gaeliske betyder *Pich* (d) af li-
„ge Betydning med det latinske *Pica*, en
„Skade, (Engl. *Magpye*) og dets regulære
„Adjectiv *Pichtach* (e) skadefarvet eller spæt-
„tet, og heraf dannede Romerne deres *Pic-*
„*ti*. Picternes andet gaeliske Navn *Cruine-*
„*acht* (f.) betyder ogsaa malet og Ordet *crui-*
„*neam* (g) at male. Isidor, Claudian og
„Chronicon Pictorum have derfor ret i at
„sige: at Picterne havde Navn af deres eget
„Sprog, nemlig det gaeliske, og den stræn-
„ge Overensstemmelse i Lyd og Bemærk-
„ning mellem det gaeliske *Pichtach* og det
„Romerske *Picti*, sætter Sagen udenfor mind-
„ste Tvivl. Jeg behöver allene at tillægge

„at *Cruineacht* (h) Picternes andet Navn, kom„mer i Betydningen overens med det fore„gaaende. Picterne vare altsaa Scoter, de „talte det Gaeliske Sprog, og deres eneste „afvigende Kjendemærke var at de malede „deres Legemer (i)"

Af mine til denne Forklaring föjede Anmærkninger vil Læserne see: at ikke et eneste af de deri forekommende Gaeliske Ord stemmer fuldkommen overens med dem som findes i *Shaws Galic Dictionary*. Sproglærde maa afgjöre hvem af de to Forfattere har ret. Især fortiener det at undersöges om ej *Pighe* eller *Pich* har indsneget sig i det gaeliske fra det cymriske *Pi* eller *Pia*, det Engelske *Pie* eller *Pye*, eller det latinske *Pica?* om ej *Pighaidachd* eller *Pichtach* er dannet af *pieballd*, som i engelsk betyder det samme, nemlig sort og hvid som en Skade? og om ej *Breacmhach* (k) (en braaget Krage eller Skade) eller et lignende Ord er det ældste gaeliske Navn paa denne Fugl — — — Men, er end Retten forsaavidt paa Milos Side, haaber jeg dog at kunne paa en med Hensyn til de ældste Beretninger om Navnets Oprindelse

mere tilfredsstillende Maade, udlede dets Etymologie fra det gamle scandinaviske Sprog. Verbum: *at picka* (cornwalsk, *piga*) er deri meget gammelt, bruges endnu i det islandske i dets ældste Bemærkning om Prikken eller Stikken med Naale eller spidse Brodde, og oversættes saaledes i de to Ordböger i Sproget som vi have:

α) *I Gudmundi Andreæ Lexicon Islandicum*, Havniæ 1683.

(Eg) picka, *freqventer stimulo.*

β) I Provst *Biörn Haldorsens islandske* Ordbog (Khavn. 1814).

„(at picka), *freqventer pungere stikke tit* „*og ofte.*"

Hertil hörer og fölgende Ordforklaring i *Ihres Lexicon Svio Gothicum* (*Upsaliæ* 1769).

„*Pigg* (l.) *stimulus vel qvod stimuli* „*formam acuminatam habet* e. g. *Ispigg* „*stiria; Piggsvin cunaceus, qvasi diceres* „*suem cuspidatum* GB. *Pig vide Germ. picken pungere qvod etiam* Πειχειν *olim so-* „*nuerit observat Pezronius in Ant. Celt. p.* 359." m).

Participium passivum masculinum af det gamle scandiske og endnu værende islandkse

Verbum, *picka* skrives nu saaledes *pickadur*, efter gammel Skrivemaade *pikkaþr* eller *pikkatr*, og efter Fremmedes med Latinske Bogstaver *piccathr* eller *piccatr*; Plur *pickadir* (*pikkaþir piccathir*), Det er meget at formode at A i de ældste Tider, i Fölge den da brugte haardere Udtale, blev udeladt, og at det nyislandske *pickadir* da blev udtalt *pickpir* eller *picktir*, som paa Endelsesbogstavet nær er ligelydende med Latinernes *Picti* (n). Saxernes *Pihtas* bör udtales *Pichtas*. Det ligner *Picktir* (som maaske og udtryktes *Piktar*, ligesom *Pilltar* er Pluralis af det islandske *Pilltr*, *Kòngar* af *Kòngr* o. s. v.) men det kymriske *Phichtiaid* ligner mere det nuværende, islandske *Pickadir*. (o)

Naar vi forudsætte at Picterne talte scandinavisk, retfærdiggjöres fuldkommen ved ovenmeldte Ordforklaring Isidors Udsagn om Navnets Etymologie — saavel paa det af Milo anförte Sted (p), naar man især lægger Mærke til de deromtalte spidse Jernbrodde, hvormed Mærker bleve stukne i Huden) som paa et andet Sted (q) saaledes lydende: *Nec abest genti Pictorum nomen a*

corpore, qvod minutis opifex acus punctis, et expressos nativi graminis succos intulit, ut has ad sui specimen cicatrices ferat pictis artubus maculosa nobilitas D. e. „Picternes „Folk mangler ej heller et Navn af Lege- „met, hvilket Kunstneren mærker med smaa- „lige Naalestik og udpersede Vædsker af „indenlandske Planter, at disse Skrammer „kan bæres som et Udmærkelses-Tegn af „en broget Adel" (r).

Det er neppe at formode at Picterne have givet deres hele Folk Navn efter en saa ringe og uanseelig Fugl som en Skade. Derimod lærer Isidor os at de kaldte sig i deres eget Sprog *Picktir* (*Picti ɔ: freqventer puncti*) af de paa deres Legeme udstukne Figurer, hvilke de bare som Hæderstegn og Prydelser; siden skal jeg vise at disse tillige hævdedes af Overtro, og mentes at bringe Mennesket Lykke, ja bleve maaske tilsidst af visse Folk som hyldede denne Skik, anseete for uundværlige. De fra Irland indtrængte Skoter eller Attacotter af Trenmcrs Stemme udryddede i de Provindser hvilke de besatte (s) Folkets forrige Religion og dens Præster, og afskaffede end-

og, som det synes, al Slags offentlig Gudsdyrkelse efter Fortidens Maade (t.) De iagttoge ikke den Skik at male eller punctere sine Legemer. Herved opkom en paafaldende Ulighed mellem Caledoniens forskjellige Indbyggere som let kunde give Anledning til Forandring i Hovedfolkenes Navn. För havde Indbyggerne maaske overhoved baaret Navn efter Landet, saaledes som det kaldtes i deres Sprog, og særdeles Benævnelser efter de forskjellige Fyrstendömmer og Folkesamfund, eller og forskjellig Herkomst fra Scandinavien, Syd-Britannien o. s. v. Nu vedtoge sandsynlig alle de som ej vare Skotternes (Morvenernes) Undersaatter eller Bundsforvandte, et fælles fra disse adskillende Navn, udledt fra hin som hæderlig ja endog hellig anseete Punkteringsskik og kaldte sig saaledes Picter (u). Af denne Benævnelses sildige almindelige Indförelse er det let forklarligt, at den findes saa seent hos de romerske Forfattere, som og overhoved dels have været ilde underrettede om Caledonernes Forfatning, Sæder o. s. v. og dels ei gjort sig Umage for at optegne noget nöjagtigt desangaaende.

Foranförte Uddrag af *Isidors Chronicon Pictorum*, jævnförte med ældre Efterretninger (v) vise: at Picterne havde den Skik at mærke sine Legemer ved at prikke eller indskjære i Huden adskillige Figurer med spidse Jern-Redskaber, og siden overstryge dem med etslags Farve, samt at de i deres eget Sprog vel kunde bære Navn af denne Skik. Mange have troet at Picterne ej kunde nedstamme fre Scander siden disse ej menes saaledes at have mærket eller bemalet sine Legemer. Vi have ingen udförlige Efterretninger om vore Forfædres Sæder i Tidsrummet för Christi Födsel, men det er ej usandsynligt at de da have fulgt en lignende Skik.

Pinkerton har samlet mange forskjellige Efterretninger af Græske og Romerske Forfattere, som vise at slig Sædvane har hersket hos adskillige scythisk sarmatiske og gothiske Folkeslag, samt i Særdeleshed *Thracer*, *Geter*, *Geloner* (eller *Budiner*) og *Agathyrser*. (x) Fra disse Folkeslag menes de Scandinaviske Nationer tildels at nedstamme (y). Derimod nægter Pinkerton at hin Skik nogensinde var brugt af Celtiske Na-

tioner, men paastaaer at Cæsar havde tillagt den Britterne overhoved, fordi han havde fundet den at iagttages af de i Britannien bosatte Belger, endskjönt disses Brödre paa Fastlandet da ei længer gjorde det z). Hverken Galler eller Scoter fulgte den saavidt vi vide, men dog forekommer det mig ei urimeligt, at om end Britterne ei fra Begyndelsen af havde været denne Skik hengivne, kunde de dog snart have lært eller optaget den af sine fremmede indvandrede Naboer; ligesom det og var mueligt, at Nybyggerne, som ei för havde malet sig, havde fundet Smag i de ældre Indbyggeres Mode og begyndt selv at fölge den. Det er vel umuligt at bevise historisk hvilket Folkeslag först brugte den tit omtalte Skik i Stor-Britannien æ); men, som sagt, maa vi formode at Scanderne arvede en slig efter deres Forfædre, og desuden see vi af de os fra Hedenold tilfældigviis levnede Sange, jævnförte med historiske Efterretninger, at de virkelig her i Norden, endog temmelig langt ned i Tiden, havde samme eller lignende Sædvaner ö).

Signy Volsungsdatter udsyede sine unge Sönners Hud; som det fortælles vilde hun derved pröve deres Haardförhed, men maaskee var Skikken almindelig i de Tider, endskjönt hun udförte den paa en grusommere Maade end sædvanlig aa). Af *Sigrdrifu-Mål* i *Sæmunds Edda* erfares, at det hos de hedenske Nordboer var brugeligt at indskjære eller præge Runer (visse Karakterer eller Figurer) paa forskjellige Legemets Dele bb). Valkyrien *Sigurdrifa* underviser Helten *Sigurd Fasnisbane* saaledes derom: de saakaldte *Öl-runer* skulde ristes eller indskjæres bag paa Haanden, og visse Bogstaver paa Neglerne, *Biarg-Runer* (Hjelpe Characterer) derimod paa den hule Haand, og som det synes, paa andre Lemmer eller Ledemod. Desuden nævnes der Runer ristede paa Brystet o. s. v. — men om adskillige Arter af dem som nævnes, siges ei hvor de skulde ristes. I den eller de Codices af Sæmunds Edda, som den bekjendte Biörn fra Skardså har brugt ved at affatte sin Forklaring over bemeldte Digt, siges: at de oprindelige hellige Runer tildeels have været ristede paa Menneskers Legeme (*gumna holdi*) isteden for at andre

have afvigende Læsemaader: Menneskenes Held, Lyksaligheder eller Varsler (*heillum*) o. s. v. I samme Edda omtales paa flere Steder *rodnir stafir*, *fàdir stafir* (rödmalede eller farvede og glindsende Figurer). Muelig have disse tildeels været anbragte paa forskjellige Legemets Dele. De paa Kroppen, Skibe, Vaaben o. s. v. skaarne eller stukne Runer meentes at bringe Lykke saavel i Krig og paa Havet, som i det daglige Livs Sysler og Beskjæftigelser cc). Britterne anbragte Figurer af Uhyrer og vilde Dyr paa sine Legemer. Sandsynlig föjede Nordboerne ligerviis til sine Runekarakterer Skikkelser af Drager, Slanger dd) o. s. v. som saa tit findes forenede med Bogstav-Runerne paa Runestenene ee). Deri bör maaske tildeels söges Oprindelsen saavel til Grækers og Romeres Fabler om vanskabte Folkeslag i Norden, som til vore egne om Kjæmper der forvandlede sig til Drager, Slanger, Ulve og Biörne; om Jætter med tre Hoveder o. s. v.

Det var og Skik blandt vore Fædre i Hedenold at tilföje sig selv Saar ved forskjellige Lejligheder f. Ex. naar de indgik Broderskab

(*Föstbrædralag*) med hinanden gg) og naar de, ved at mærke sig med Spyd eller Sværd indviede sig til *Valhalls* Heltesamfund. *Odin* siges at have för sin Död mærket sig med ni Saar. Vistnok have mange af hans Troes Tilhængere ei opsat den Skik *at marka sig med geirs oddi* (mærke sig med Spyds eller Sværds Od) som var en uundgaaelig Pligt for dem som ei faldt i Kamp hvis de vilde deeltage i *Valhalls* Salighed — indtil det sidste Öjeblik, og derfor i Tide saaret sig selv for ei ved en brad Död at beröves den anden Verdens Glæder. Dybe Ar gave ogsaa Anseelse i hine krigerske Tider. Havde Manden end tilföjet sig dem selv, sluttede andre dog deraf at han havde Mod og kunde vel udholde Smerten. Maaskee sögte man og at hærde sig selv paa den Maade.

Efter Kristendommens Indförelse i Britannien gjorde kristne Præster og Övrigheder sig Umage for at afskaffe slige Skikke (hvor Romerne ei allerede havde gjort det) — og de bleve forbudne ved Kirkemöders Beslutninger f. Ex. de fra *Calcot* i Northumberland Aar 787, hvori, efter Pinkerton, fölgende blandt andet indeholdes: „Vi have tilföjet:

„at enhver Kristen bör rette sig efter Katho-
„likernes lovmæssige Exempel, og dersom
„noget er blevet tilbage fra Hedningenes
„Skikke, det da afskaffes, foragtes, bortka-
„stes. Gud dannede Mennesket skjönt, i
„Pryd og Ære, men Hedningerne bedækte
„det, efter Djævelens Indskydelse, med de
„dybeste Skrammer, som *Prudentius* siger:
„Den uskyldige Jord bestænkte han med
„urene Pletter — thi den synes at synde mod
„Herren som beskjæmmer og vanzirer hans
„Skabning. Vistnok vil den der for Guds
„Skyld taaler Uret, der tilföjes ved slig Mærk-
„ning, nyde stor Belönning derfor, men hvo
„som gjör det af hedensk Overtro, ham hjel-
„per det ikke til Salighed hh)." Heraf see
vi at hine Mærker tildeels bestode af dybe
Ar som Hedningerne tilföjede sig af Overtro
m.v. Pinkerton mener at en Deel af Picter-
ne udvandrede fra Skotland til Northumber-
land; deri veed jeg ei om han har ret, men
det er vist, at Danske og Norske meget tidlig
nedsatte sig i den Provinz. Mueligt er det
og, at hine Skikke ei vare aldeles fremmede
for de hedenske Saxer, som saa meget ligne-
de og vare paa Udenlandstoge blandede med

Scander, samt, i en vis Tidsalder, af Fremmede forvexlede med dem. Romerne kaldte Britterne, formedelst deres Legemsmalning *cæruleos*, og Sidonius Appollinaris siger om de saxiske Sömænd

Istic Saxona cœrulum videmus
Assvetum ante salo solum timere i):

Hist skues blaalig Saxe vant at frygte
For Landet meer end for det salte Hav.

Wilhelm af Malmesbury fortæller, at i de Danske Kongers Tid var det Skik blandt fornemme Folk i England at pryde Huden med malede Mærker.

Heron (ii) mener at de gamle Caledonier maaskee malede sig med Blod. *Solinus* fortæller det samme som Irlænderne. Det have ogsaa vore hedenske Forfædre gjort lige indtil det 10de eller 11te Aarhundrede. *Dudo de St. Qvintino* skriver om Normannerne som hærgede Frankeriges Kyster, at de förend de begyndte et Krigs- eller Sötog offrede til deres Gud *Thor* og indsmurte sine Hoveder i Offerblodet kk). Ogsaa vore Sagaskrivere berette, at de ved Offergilderne tilstedeværende Mennesker besprængtes med Blod ll). En slig Maling har vistnok gjort Kæmperne frygt-

telige i Krig for deres til saadanne Syner uvante Modstandere. De mere civiliserede Hinduer bruge nu ikke Blod, men den rödgule Saft af Safran til deres förommeldte overtroiske Legemsmalning.

Anmærkninger.

a) I *History of Scotland Perth* 1794. Vol. 1. S. 203. Camden anförer af *Flavius Vegetius* at Britterne kaldte visse smaa letsejlende Fartöjer hvis Sejl og Toug vare blaa (maaskee snarere tjærede) og som vare besatte med blaaklædte Söfolk, *Pictæ*, hvorfor han mener at Ordet i det Brittiske Sprog betydede malet. Heri troer jeg han tager fejl, men at hint brittiske *Picta* nedstammer fra *Pic* eller *Pich* som jeg finder i Gaelisk at betyde Beeg (Romernes *Pix*, Engelsmændenes *Pitch*, Tydskernes *Pech*, Oldscandernes og Islændernes *Bik*) — og altsaa betegner et beget eller tjæret Fartöj. De islandske Ord *bikadr*, tjæret og *biksvartr* meget mörk, kul sort, komme af Stamordet *Bik*. Ellers kalder man i Island et lidet Fartöj *Bitta*.

b) I hans *Enquiry in to the History of Scotland preceding the Reign of Malcolm 3 or the Year 1056 including the authentic History of that Period. London 1779.* (2 *Volumes*) 1, *S.* 367. (Oplagt paa ny i Edinburgh 1814.) Forfatteren hvem man vistnok maa tilstaae megen Lærdom og Læsning, söger i dette Værk at bevise de skotske Kystbeboeres, eller endog de gamle Caledoniers overhoved, Herkomst fra Scandinavien. I Hovedsagen er jeg vel tildeels enig med ham, men kan dog langt fra ikke bifalde alle de Grunde han fremförer til sin Menings Bestyrkelse, især for saavidt de indeholde urigtige Forklaringer over scandiske Ord og Oldsager, samt utidige og usande Beskyldninger mod de Celtiske Folkeslag, mest Beboerne af Skotlands Höjlande. Mange af hans Meninger og Bemærkninger finder jeg alligevel meget antagelige og interessante.

c) Flere Forfattere have været af den Mening, at Irlænderne nedstammede fra gothiske Folk; de synes unægtelig at höre til den celtiske Hovedstamme, endskjönt mange Ord i deres Sprog komme nöje overeens med de ældste os bekjendte scandiske. Denne

Lighed kan forklares deels af Celters Ophold her i Norden ved Gothernes Bosættelse, deels af Nordboernes eller Ostmannernes Indvandring og Herredömme i Irland i nyere Tider — for saavidt den ikke reiser sig fra de sarmatisk-gothiske og celtiske Hovedstammers Slægtskab eller Naboskab i Asien i den ældste Tidsalder — Jfr. foran S. 33 35.

d) Shaw har fire Benævnelser paa en Skade *Pighe*, *Pighaid*, *Pithan* og *Breac-mhuch* men ei den ovenstaaende.

e) Efter Shaw *Pighaidachd*. Nogle ville derimod at Picterne kaldtes saaledes af det Gäliske Ord *Pichtach* som skulde betyde en Plyndrer eller Röver.

f) Dette Ord findes ei i bemeldte Ordbog, men derimod *Cruithneach* en Picte. *Cruitneacd*, *Cruighneachd*, Hvede, formodentlig fordi den i Skotland forhen blot dyrkedes af Lavlænderne. I *Macfarlane's English and Gaelic Vocabulary*, 1815. kaldes Picterne i det sidste Sprog *Cruinnich; dacoine daihte.*

g) Ei heller er dette Ord hos *Shaw*, men derimod *croinicam* at male, *cruinnam* at klamres.

h) See Anm. f. Shaw siger at *Cruithin Tuath* er det gamle Navn paa Picternes Land; at *cruith* betyder sindrig, livlig, *Cruithe* Klogskab og *Tuath* (maaskee det scandiske *Thiod*) Land, Folk, Norden m. m. Nogle udlede Picternes gäliske Navn fra en *Cruidne*, deres formeentlige förste Konge.

i) Denne hastige Slutning opvejer ikke mod de vægtige Beviser for den modsatte Mening som dels af flere Lærde ere förte, og dels endnu maaske kunne tydeligere fremföres end hidtil er skeet.

k) Det gäliske *Breac* betyder i Dansk broget, spættet og *mach*a en Krage eller Skade; *Brekán* kaldes endnu i Island et broget Teppe og *Breacan* eller *Brechkan* i Skotsk det samme.

l) Endnu paa Dansk *Pig*. Nærbeslægtede ere Ordene at *pikke*, *prikke* o. s. v.

m) I det ældgamle persiske Sprog betyder *Pikar* en Pil; Spidsen eller Iernodden af en Pil; ogsaa en liden Kniv eller Stilet.

n) Endnu haves i islandsk en Mængde Participier af lignende Verber uforlængede f. E. *klæddr* af *klæda*, *blecktr* af *bleckia*, *hvek-*

ktr (også *hveckiadr*) af *hvekkia*, *söcktr* af *söckoa* eller *sökka* o. s. v.

o) I Middelalderen er maaske Navnets Udtale bleven noget forandret, Deraf kom da at nogle islandske Skribentere kalde Landet *Peitoland* og *Petland*, ligesom nogle blandt de Saxiske skrive *Peahtas* o. s. v. Ellers er det mærkeligt at Verbum *picka* udtrykkes i det Slesvig-Holsteinske Almuesprog (engang den fornemste Moder til det Angelsaxiske) ved *pechen*, efter *Schutze Holstein. Idiotikon.* — Navnet *Normandie* skreve Islænderne og med dets franske Endelse, endskjöndt Landets norske Erobrere vel i Förstningen have kaldt det anderledes f. E. *Nordmannarîki*. Ligeledes skreve Islænderne *England* istedenfor det oprindelige *Engla-land*. o. s. v. Dog ere begge disse Navne betydelig yngre end det Pictiske.

p) *Isidori Hispalensis Originum* Libr. 9.

q) L. c. Libr. 19. Cap. 22.

r) Hos Thracerne maatte (efter Solinus) kun frie Folk men ikke Trælle, saaledes smykke sine Legemer.

s) Om de have forjaget, undertvunget eller udryddet de forrige Indbyggere, vides

ikke; De have vel neppe tilladt deres i Landet indfödte Underhavende at fölge en Skik som de selv forkastede.

t) De aarlige Sörgefester som efterOssian holdtes til de Afdödes Ære eller Afmindelse, have maaske sigtet til at indföre eller befæste Forfædrenes hedenfarne Aanders Dyrkelse.

u) Navnet Skotter have de des villigere givet Morvenerne og deres Tilhængere som det i Oldscandisk betyder en Omlöber (omtrent som det Gaeliske *Scuite*) Landstryger o. s. v. Fölgende Sted i *Egla* (54 Kap) synes at sigte saavel hertil som til de gamle Skotters Fægtningsmaade. *Skotar eru jafnan lausir i fylkingu, hlaupa their til og frà og koma i ymsum stödum fram* ɔ: „Skotterne „ere stedse ustadige i deres Slagtorden (eller „Geleder); de löbe fra og til og komme „frem paa forskjellige Steder (gjöre Angreb „hist og her". Höjskotterne kalde sig selv *Gaeler* (men ikke *Skotter*) og *Skotlænderne* overhoved *Albannach'er*.

v) Camden anförer af Solinus og Tertullian at disse Indsnit kaldtes *Britonum*

stigmata, og Claudian udtrykker sig saaledes derom.

Extremis legio prætenta Britannis
Qvæ Scoto dat frena truci, ferroqve notatas
Perlegit exsangves Picto moriente figuras ɔ:

Legionen sat til Værn
For fjerne Britter, den som grumme Skoter
Betvinger og paa fældet Pictes Krop
Igjennemlæser de ublodige
Figurer, mærkede med Iern . . . .

Ogsaa *Geloner* mærkede sig med Jern efter Claudian (*in Rufinum Libr.* 1. v. 3 3.)
Membraque qvi ferro gaudet pinxisse Gelonus ɔ:
Gelonen, vant med Jern at mærke Lemmerne.

Her medförer *pingere* den samme Betydning som det oldskandiske *picka*.

x) Ogsaa *Dacer*, *Sarmater*, samt *Arierne* en germanisk Folkestamme og *Mosynerne* eller *Mosynoikerne* en kaukasisk, (hvis höje Taarne ere berömte). Efter *Xenophons Anabasis* 4de B. 4 K. vare de malede paa Ryggen med spraglede Farver, men punkterede paa alle de forre-te Legemsdele med Blomsterfigurer. Endnu i Dag bemale Hin-

duerne forskjellige Dele af sit Legeme med visse Figurer og Bogstaver, hvilke de mene at skulle tilvinde dem Gudernes Yndest og Beskyttelse. Ogsaa lade adskillige Indiske Damer, især i det forrige Kongerige *Decan*, indskjære sig allehaande Figurer i Huden og bemale dem siden med forskjellige Farver. Birmanerne, et af de mindre dannede indiske Folk, male og punktere endnu sine Legemer, ei alene til Zir, men og for, efter deres Tro, at afværge Slangebid. Araberinderne stikke Læber, Hage, Kinder m. m. med Naale indtil Blodet, samt farve dem blaa, grönne og sorte. Paa Arme og Hænder stikke de Blomster og allehaande Figurer, farve Arme og Hænder kastaniebrune men Næglerne röde; blaa Skiönpletter male de og paa sine og Börnenes Kinder, da de mene at Hexenes Ondskab (maaskee især *onde Öine* efter den i Östen og Norden almindelige Overtro, ej skal kunne skade deres Legeme. Fruentimmer blandt Tyrkerne og Mandfolk blandt Perserne male undertiden Hænder og Födder röde — ej at omtale Sydsöens Öboeres, oprindelige Americaneres samt andre vilde eller halvvilde

Folkeslags (hvoriblandt nogle i det store russiske Rige) saakaldte Tattovering.

y) See herom især Dr. *Vedel Simonsens* förommeldte Værk, jævnfört med *Suhm* og *Schiöning* om Folkenes Oprindelse, saa og *Pinkertons Dissertation on the origin and progress of the Scythians and Goths* tilföjet hans ovenomtalte Historiske Værk.

z) Paa samme Maade kan Tattoveringen have været kommet af Brug hos Scanderne, som blandedes og vare i Naboskab med mange forskjellige Nationer, samt fore desuden idelig paa Krigs- og Sö tog til fremmede Lande, hvor de slet ikke brugtes — medens de med denne af fælles Herkomst værende Pictiske Öboer endnu hævdede den.

æ) Den i Syd Britannien hyppig voxende Farveplante Vayd (*Glastum*) som fattedes dens nordlige Naboer, har vel givet dens Beboere Anledning til at male sig stærkere end Caledonerne, maaske for at spare paa de smertefulde Stik eller Indsnit *i* Huden.

ö) Paa *Aggerö* i Danmark er i nyere Tider, efter Dr. *Prof.* og *Ridder Thorlacius's*

Afhandling om *Hedenolds-Höie*, fuuden i Iorden et Menneskeskelet holdende i höjre Haand et spids Instrument af Ben, i den ene Ende trekantet og gjennemboret, og hos det laa en Leerflaske som var gaat i to. Redskabet synes have været brugt til Tatlovering og Flasken til Farvevædskens Opbevaring. Gjennemboringen af Instrumentet har maaske tjent til Tincturens Indgydelse i de stukne Saar. Det er bekjendt at vore hedenske Forfædre begrove med deres döde de Redskaber som de havde brugt til deres Haandteringer i Livet.

aa) *Tunguserne*, hvis Tro synes meget at ligne den ældste scandiske, bruge endnu den Skik at indsye sig blaa Figurer i Huden med en Traad som skiules under den. Disse Mærker kaldes *Huldir*, hvilken Benævnelse man kunde fristes til at antage for ren Islandsk, som aldeles passende til Gjenstanden i dette Sprog. (*Georgis Reise im russischem Reich*).

bb) Om Geterne anförer Pinkerton af Plinius: *Mares corpora sua inscribunt* — og om Thracernes Hænder af Valerius Flaccus *picta manus ustaqve*. *Jötna-Runir*, maaske

Getiske Hieroglypher, Dyrefigurer o. s. v. (lige dem som endnu sees paa Finlappernes Runebommer og nogle i Oldtiden udhugne Stene) ommeldes i de Eddiske Sange.

cc) Vi see at en slig Overtro har vedligeholdt sig her i Norden til langt senere Tider. Saaledes blev der den 16de Febr. 1584. udgivet en Forordning for Norge, hvorved det forbydes at udskiære Kors paa Legemet af Overtro.

Maaske har den Skik der endnu bruges af Almuen, og især Sömænd, i de scandiske og brittiske Riger, at indprikke Korsfigurer, Bogstaver og Navne i Huden, samt derefter beitse og brænde dem blaa saaledes at de ej udslettes, sin förste Oprindelse fra den fjærneste Oldtid. Ieg finder det ikke upassende at anföre et mærkværdigt her tilhörende Exempel fra de nyeste Tider, efter en Övrigheds-Bekiendtgiörelse i *Hamburg, unparth. Correspondent* af 3de April 1816. „Heinrich Halle 26 Jahr alt, hat „diese besondere Kennzeichen: — Auf der „Brust das Leiden Christi, auf dem rechten

„Arm einen Kranz mit den Buchstaben H. J.G.
„ein Anker und einen Ring; auf dem linken Arm ein Anker, Fische, die Figur „eines Frauenzimmers, Krone, und die Jahrzahl 1805 eingeäzet".

dd) Sandsynlig fik nogle Kjæmper Navn efter disse Figurer f. E. *Ormr*, *Rafn*, *Ulfr* o. s. v. Siden anbragtes de til Faner og Skjoldemærker, der endelig bleve til de saakaldte adelige Vaaben. See *Mallets Indledning til Danmarks Historie* (Kbh. 1756) S. 145. En sörgelig Levning af hin Skik var muelig den, som (dog kun sjælden) brugtes i Hedenold, *at rista blòdörn à baki* ɔ: at udskjære igjennem Kiöd og Ben en blodig Örnefigur paa den overvundne Fjendes Ryg. Det er mærkeligt nok at de fleste vendiske Billeder fra *Rhetra* som *Masch* har beskrevet i hans *Gottesdienstliche Alterthumer der Obotriten* ere betegnede paa Kroppen med allehaande Skikkelser, som Slanger, Dyr o. s. v.

ee) Paa forskjellige Brittiske Stenmonumenter sees ogsaa Slange- og Dragefigurer. Hos Nordboerne (ligesom nu hos Inder,

Chineser, Mongoler o. fl.) synes de för åt have været ansete som et slags Værn mod onde Væsener, og det er bekjendt at Druiderne, ligesom Hinduerne endnu, ansaa Slanger, Slangeæg m. m. for særdeles hellige og tillagde dem overordentlige Egenskaber Paa flere af de ældste her i Norden fundne Bracteater, som lade til at have været Amuleter, da de ere forsynede med Hanker eller Örer, finder man ikke andet end en bugtet Slangefigur. Romerne afbildte de *Genii loci*, hvilke de ikke troede at kjende under en anden Skikkelse, som Slanger. Deraf vil *Rudbeck* forklare fölgende Vers hos *Persius:*

Pinge duos angves — pueri! sacer est locus

Fabler om Drager som forvarede Skatte ere ældgamle blandt de fleste Nationer — See f. E *Martial. Epigr.* L. 12, 53.

ff) F. Ex. Dette Sted hos Tacitus (*Germania* Cap. 46) om scandiske Folkeslag: *Hellusios et Oxionas ora hominum vultusqve corpora atqve artus ferarum gerere, ego ut incompertum in medium relinqvam* ɔ: „At „Hellusier og Oxioner have Menneskehove-„der og Aasyn, men vilde Dyrs Kroppe og

„Ledemode, vil jeg, da jeg ej har erfa-
„ret det, lade staa ved sit Værd“ Fortællingen mister meget af sit eventyrlige Udseende, naar den forklares saaledes, at hine vilde Mennesker tattoverte visse Legemsdele med allehaande Dyrefigurer.

gg) See Dr. og Prof. P. E. Müllers *Afhandling om Venskab hos de gamle Scandinaver* i det scandinaviske Litteratur-Selsk. Skrifter. — Næsten det samme fortælles om Gallerne, Scytherne, Armenerne og de caucasiske Iberer.

hh) *Annexuimus ut unusqvisqve fidelis Christianus a Catholicis juris exemplum accipiat, et si qvid ex ritu Paganorum remansit avellatur, contemnatur, abjiciatur. Deus enim formaverit hominem pulchrum in decore et specie. Pagani vero, diabolico instinctu, cicatrices accerrimas superinduxerunt, dicente Prudentio: tinxit et innocuam maculis sordentibus humum. Domino enim videtur facere injuriam qvi creaturam fœdat et deturpat. Certe, si pro Deo aliqvis hanc tincturæ injuriam sustineret, magnam inde remunerationem accipit, sed qvisqvis ex superstitione gentilium id agit, ei non proficit ad salutem.*

ii) *History of Scotland* Vol. 1. p. 69.

kk) *Cæterum in expletione horum expulsionum atqve exercituum sacrificabant olim, venerantes Thur Dominum suum, cui non aliqvid pecudum atqve pecorum, sed sangvinem mactabant hominum . . . exhausto sangvine, ex more suorum, capita linentes librant celeriter navium carbasa ventis, Deosqve tali negotio putantes placare, velociter navium insurgunt remis.*

ll) F. Ex. *Snorre Sturlesen i Saga Hàkonar góda* 16. Cap. —

III.

Efter at jeg saaledes troer at have oplyst to af de mörkeste Kroge i Sagnet om Picternes Oldtid, maatte det tillades mig at tilföje en kort Betænkning over Sammenhængen mellem dette Folks oprindelige og nærværende Sprog.

Bedas Beretning om Picternes Tungemaal, som i hans Tid forskjelligt fra Britanniens övrige fire, nemlig Anglernes eller Saxernes, Britternes, Skotternes og Latinernes, — og Fortællingen om Irlænderen *Columban*, som, da han i det 7de Aarhundre-

dede vilde til at omvende Picterne, maatte medtage en Tolk, ere for bekjendte til at jeg behöver at udvikle dem, hvorfor jeg nöjes med at henvise desangaaende til Dr. Gibsons Anmærkninger ved Camdens Britannia, Walkers för paa beraabte Brev om Picterne og Pinkertons ommeldte Værk.

Camden beretter at Höjlænderne kaldte Lavlænderne i hans Tid *Sassones.* Dette Navn maa da hine til dels, ligesom Romerne, have i forrige Tider givet *Saxer*, *Scander* og andre Folk af samme Sprog art overhoved (a,) eller og först have tillagt Picterne det, da det Pictiske var kommet af Brug, og Folket begyndte at blandes med de egentlige Saxer. Det er meget utroligt at alle Indbyggere i Skotlands Lavlande skulde nedstamme fra Saxer, hvilke, nemlig Northumberlands Beherskere, kun havde en liden Del af dem i Besiddelse (nord efter til *Firth of Forth*) i alt neppe 150 Aar (nemlig fra 547 til 685 og fra 738 til 746). Saxiske og scandiske Nybyggere havde dog kort forhen nedsat sig i disse Egne. Skulde en saa kort, afbrudt og tillige urolig Regjering, som tilsidst blev kuldkastet

af Picterne selv, aldeles have forandret Indbyggernes Sprog og Folkemeninger fra Gaeliske til Saxiske og tillige udstrakt samme Indflydelse til Fjender, der beherskede endnu vidtlöftigere Lande end de som vare erobrede — saa kunde den Daad lignes ved et Mirakel, thi hverken den skotsk-lavlandske eller paafölgende Engelske Regjering har i mange Hundrede Aar indtil denne Dag kunnet tilvejebringe slige Forandringer hos Höjlandeues Almue, som endnu taler det Gaeliske Sprog og fölger sine egne Seder. Maae derimod, i Medhold af Historien, antages, at Picterne for det meste nedstammede fra Scandinavien, havde lignende Folkemeninger og talte en Dialect af dens Sprog, er det let at begribe hvorledes denne i Tidens Længde er bleven blandet med Saxisk og Engelsk, ligesom det gamle scandinaviske i de nordiske Riger med Tydsk o. s. v. Flere Brittiske Lærde paastaae ellers at gamle Skotsk-Lavlandske Ord og Talemaader mere ligne det Oldscandiske end det Angelsaxiske. Saaledes udtrykker f. Ex. Mr. *Robert Jamieson*, sig om sin Oversættelse af de Danske Kjæmpeviser

som han har optaget i sin Samling af Ballader (b). „Mit Forsæt er at tilbyde mine „Landsmænd dem saameget som muligt i „den Tilstand, hvori de fremspirede blandt „Norges Klipper og Jyllands Dale. Ieg har „derfor forsögt ej at gjöre mere for disse „Ballader end man synes at have gjort i „Nordlandet (af Skotland) for de Fortællinger som Cimbrerne efterlod eller sammen„satte i de Egne - - Saa ængstelig har jeg „været for at blive Texten tro, at jeg har „beholdt de fleste af dens egne Ord blot „med en ubetydelig Forandring af Skrive„maaden og stundom af Ordföjningen, saa „at min Oversættelse næsten vil være lige„saa forstaaelig for en Dansk, Svensk eller „Nordmand. — — Ingen, som ikke har en „grundig Kundskab om den skotske Dialect „kan dömme herom, men de som have den „ville let forstaa hvad jeg har skrevet, og „dersom de aldrig have anvendt særdeles „Opmærksomhed paa det Cimbriske Sprog, „vil de overraskes ved at finde, at det ef„ter en slig Række af Aar og Begivenhe„der, har undergaaet saa liden Forandring „som det har gjort i Skotland" — *Johnstone*

(*Death Song of Ragnar Lodbroc* P. 101) bekræfter at den ren-skotske Dialect nedstammer fra det norske, ej det saxiske, og anförer forskjellige Exempler paa Steders Navne i Skotland som ene kunne udledes fra förstmeldte Sprog. *Walker* har ej fundet Magen til ægte gamle skotske Ord i England, men derimod i Sverrig, Danmark og Norge. Hans Bemærkninger over adskillige Stedsnavne i Nordbritannien vise, at de ej ere komne fra Saxer, men Scander, og dette kan af etymologiske Grunde endvidere gotgjöres. Ogsaa stemmer vor berömte Geheime-Archivarius, Etatsraad *Thorkelin*, som har reist og opholdt sig længe i *Skotland*, og som kjender det engelske, skotske og islandske Sprog nöje, for de tvende sidstmeldtes nære Slægtskab, og har til Beviis derfor skrevet en sammenlignende Ordsamling der findes i *Swintons Reiser i Norge*, *Danmark* og *Rusland*. Ved mit eget korte Ophold i Skotland lagde jeg ogsaa Mærke til adskillige islandsk-danske Afvigelser fra sædvanlig Engelsk f. Ex. *hem* for *home* (isl. *heim*, Dansk *hiem*).

Saaledes stadfæster de skotske Kystbeboeres nuværende Mundart, især den saakaldte *Norse* eller Norsk som tildels endnu tales af den Shetlandske Almue (c) Ossians Beretninger om Indvaanere i Nord-Britannien af Scandisk Herkomst, hvilke tillige bekræftes af de beste romerske, brittiske og nordiske Forfattere.

Anmærkninger.

a) At Nordmændene undertiden i Skotland bleve kaldte Saxer viser *Johnstone* i hans Anmærkninger til *Lodbrókarqvida* S. 100.

b) *Popular Ballads and Songs from Tradition, Manuscripts and scarce Editions, with Translations of similar Pieces from the ancient Danish Langvage by Robert Jamieson A. M. & F. A. S. Edinburgh* 1806 *Vol* 1 *S.* 208. Samme Forfatter har i Forening med Hr. *Weber* udgivet etslags Fortsættelse af slige nordiske Oversættelser i *Illustrations of northern Antiqvities* &c. Edinburgh 1814. See Danske Litteraturtidende 1816 No. 48, og især om Sprogenes Lighed S. 762.

c) Ieg haaber at fölgende korte Efterretning om disse nu næsten aldeles forsvundne Levninger af Nordens Oldsprog ej vil være danske og norske Læsere ukjærkommen. Efter *Barry* (l. c) blev det saakaldte *Norse* (Norsk) endnu 1529 almindelig talt paa Örkenöerne, og mod Enden af det 17de Aarhundrede i fire Sogne paa den störste af dem *Mainland* eller *Pomona*, ja endog sidst i det 18de kunde nogle af Indbyggerne i et Sogn nogenledes forstaa og tale det. Nu skal det være mestendels uddödt, paa enkelte Ord i Almuesproget samt Steders og Menneskers Navne nær. Paa Shetlandsöerne er dette Tungemaal, efter *Edmondstone*, ogsaa næsten uddödt, endskjöndt de indfödte vel kunne holde en Samtale, som overhoved vilde være uforstaaelig for en Engelsmand. Deres Udtale ligner noget den svenske, norske eller islandsk östfjordske. Sjeldne Pröver af hine Sprog findes hos *Barry* nemlig a) Fadervor i Örkenöernes- og Shetlands Dialecter (brugt i den sidste 1774) Lidet berigtigede i Udtalen ere begge Oversættelser ret islandske, paa 2 a 4 Ord nær. b) Ord af dette saakaldede Norske, nu alle

islandske og endelig c) En Ballade eller Kjæmpevise, der i Versemaal og Sprog meget ligner de Færöiske eller Islandske, men er — da den er opskreven af en Engelsmand efter en gammel shetlandsk Almuesmands Fremsagn, uden noget Hensyn til oldscandisk eller islandsk Retskrivning — meget vanskelig at forstaa; dog kunne hele og halve Stropher tydelig sees at have været ren Islandsk, og denne Pröve af de brittisk-norske Kjæmpeviser i de skotske Öers Dialect, maaske den eneste som nu er til, synes at retfærdiggjöre Shetlændernes Beretning om sammeslags Sange overhoved, at de have været ret skjönne og udtryksfulde. Nu ere de, og det Tungemaal, hvori de digtedes næsten aldeles tabte!

Efterskrift.

Et Hovedværk om denne Gjenstand var mig aldeles ubekjendt, indtil jeg, efter at have skrevet dette Afsnit, tilfældigvis fik Underretning derom af *Iournal for udenlandsk Litteratur* 3*de Bind Kiöbenhavn* 1811,

hvor en Recension over det findes indfört fra *Hallische Litteratur-Zeitung for* 1810. Værket selv har jeg ej siden kunnet bekomme, men dets Titel er: *An etymological Dictionary of the scotish Langvage by John Jamieson D. D. in two Volumes. Edinburgh* 1808 stor 4to — og det er ledsaget af en Afhandling om det skotske Sprogs Oprindelse. Den lærde Forfatters Undersögelser herom bekræfte Meningen om Picternes Herkomst fra Scandinavien, og deres Resultater stemme for det meste overens med mine her fremsatte historiske Bemærkninger. Ieg kan derfor ej nægte mig den Fornöjelse her kortelig at anföre Indholdet af hin Dissertation, forsaavidt det af Recensionen kan erfares, i et lidet Udtog af denne, med korte tilföjede Anmærkninger angaaende Dr. Iamiesons mere eller mindre Overensstemmelse med nærværende Skrifts Indhold.

„Forfatteren forkaster den Mening at „Sproget i de Skotske Lavlande er en fordærvet Engelsk eller Angelsaxisk Dialect, „thi Picterne ere ikke Celter eller Gaeler „men af gothisk (germanisk) Herkomst". Deri stemme begge Afhandlinger overens,

naar gothisk og germanisk her betyder især scandinavisk. — „For denne Sætning anföres „fölgende Grunde:

„1, *Historien.* Det er ustridigt at gam„le Skribentere til hobe adskille Picter og „Gaeler fra hinanden" — Herved kan jeg, da Recensenten ikke uddrager noget af dette Afsnits Indhold, ej anmærke andet, end at jeg anseer Setningen for fuldkommen rigtig. Ieg beklager meget ej at have seet Værket selv, som formodentlig indeholder mig ubekjendte Grunde, endskjöndt jeg haaber at nogle af mine fremsatte hertil hörende Ideer ville endydermere tiene til Æmnets Oplysning,

„2. *Vulgar-Sproget.* Forfatteren har „(i Anledning af Meningen om det saxiske „Sprogs Indförelse i Skotland under *Mal„colm Canmores* Regjering, ved hans Gemal„inde og hendes Fölge) fundet det utroligt „og imod al Analogie, at nogle faa Saxer, „ingen Erobrere, men Flygtninge meddelte „den Nation sit Sprog som tog dem i Be„skyttelse" Heri synes han at stemme paa det nöjeste med min Mening. I dette An-

liggende er han ellers en langt mere kompetent Dommer.

„3. *Örkenöernes Historie.* De vare op-„rindelig beboede af Picterne og alle Nav-„ne og Ord i Sproget ere germaniske. Pic-„terne paa disse Öer synes altsaa at have „hört til den germaniske Stamme" — Naar germanisk ogsaa her i Medhold af Tacitus skal betyde scandisk, er jeg fuldkommen enig med Forfatteren. Recensionens Udtryk „at de sildigere Nordmænd kalde Pic-„terne deres Forfædre" ere mig uforstaalige, men der som de sildigere Orcadenser kalde Picterne eller de gamle Nordmænd sine Forfædre, have de ret deri. — Shetland, som ogsaa var et af Picternes ældste Sæder' har fra umindelig Tid havt norske Beherskere. Næsten alle Steder og Egne i Landet bære ægte islandske Navne, ligesom Seder og Indretninger for en stor Deel ere oldnorske.

„4. *Bygningsmaadens Lighed.* Man fin-„der paa Orkney og i Skotland saare man-„ge cirkelformige Bygninger, dels under „dels over Jorden, hvilke Sagnet snart til-„lægger Picterne, snart Scoterne. Deres Be-

„nævnelser ere Gothiske; i Orkneys *Burg*, „*Burgh*, *Burian beg* (af *byggia*, *bygd*), Og„saa Gaelerne kalde disse Bygninger Picter„nes Huse. I de Egne hvor hine selv have „havt Bopæl, finder man ingen Spor til den„ne Architectur, ogsaa intet derom hos „Skribenterne. Derimod har den en mest „paafaldende Lighed med Ruinerne af *Svals*„*borg* ved *Trondhiem*, *Ymsborg i Vester* „*Gothland*, med de saakaldte *Danesraths* paa „de vestlige Öer, og de islandske Huses „Bygningsmaade“ — Da jeg her foran (Ite Afsnit Anm. h) ligeledes argumenterte af Picternes Bygningsmaade, havde jeg især Hensyn til den Grundtegning af et i Örkenöerne saakaldt Pictisk Huus, som sees i *Barrys History of the Orkney Islands* Edinburgh 1805. S. 98, og næsten fuldkommen ligner en islandsk Bondevaanings Anlæg, bestaaende af forskjellige firkantede ved Gange med hinanden forenede Afdelinger. Dog svare, uden Tvivl, ogsaa de cirkelformige *Duns* eller *Burgs* til den ældste nordiske Maade at opföre Taarne paa af Sten og Jord (thi af egentligt Murværk bestaa de ikke). Den er endnu brugelig i Island, og den Bygning

eller Hytte, som saaledes opföres i Skikkelse af et lidet cirkelformigt og konisk Taarn kaldes *Borg*, men har nu sjelden anden Bestemmelse end at tjene for Faarestie. Dog bruges slige undertiden til Vaaningshytter af fattige Folk, formedelst Mangel paa Tömmer. Navnet giver Grund til at formode at de ældste scandiske Borge have været saaledes bygte, og altsaa i Dannelse lignet hine Pictiske. Dette Slags Bygninger have forhen tjent til forskjellige Bestemmelser, mest til Værn mod fjendtligt Angreb (da de ej saa let kunde opbrændes eller sönderhugges som Træbygninger) baade som Fæstninger og som Vagttaarne. Af *Edmundstones Description of the Zetland Islands Edinhurgh* 1809 *Vol.* 1. S. 115. sees, at en Mængde af dem findes paa Hetlandsöerne hvor de kaldes Borge, Kasteller eller Duns, af meget forskjellig Indretning, saaledes at nogle hava været beqvemme Vaaninger, andre synes at have været Vagttaarne, Forraadshuse eller Fængsler; Nogle synes at have været let tilgjængelige, andre anlagte paa steile Klipper og omringede med dybe

Grave o, s. v. Smalle Taarne, som findes paa de höjeste Bjerge, kaldes *Wards*, hvilket Ords norske Etymologie fuldkommen bekræfter Rigtigheden af Gisningen om dens Bestemmelse, thi *Vördr* eller *Vardi* (hvoraf det islandske *Varda*) betyder oprindelig Vagt. Alle hine Bygninger siges have været opförte af de norske eller Picterne. Vist er det at mange af de gamle saxiske og danske Kasteller i England ligne dem meget. I Norden have vi derimod faa Ruiner af det Slags, skjönt rigtignok *Vordingborg* og flere i Danmark og den af *Dr. Jamieson* ommeldte *Sverres-borg* (eller *Svalsberg*) i Norge — beskreven og afbildet i *Antiqvariske Annaler* 2det Bind 1813, samt i den nyudkomne Udgave af *Sverris Saga* — med flere, höre til de gamle runde Slotte. Det ældgamle Kirketaarn i *Trandberg* paa *Samsö*, som er forsynet med mange Skraahuller, skal være en Levning fra *Brattingsborg Slot.* I Danmark ere Ruinerne af Hedenolds Slotte, formedelst Jordsmonnets jævne Beskaffenhed, hyppige Omplöjning og Mangel paa Sten til Bygninger, meget ödelagte, men i Norge behövede vore Forfædre ej, i hine raa Ti-

der, at anlægge mange kunstige Fæstningsværker, da Klipperne paa de fleste Steder vare naturlige Kasteller, og derfor kaldes de Klippehöje eller smaa Bjerge, som dertil ere tjenlige, endnu i det islandske *Borg*. Ordet *Borg*, Tydsk *Burg*, Græsk Πυργος er ellers maaske beslægtet med de indiske *Buri Buram*, *Pur* og det Persiske *Berz* eller *Borz* som have den selvsamme Betydning,

Er det end vist at de fleste af hine runde Bygninger have tjent til Fæstninger og Vagttaarne, er det dog rimeligt at nogle af dem have tillige været indrettede til flere Bestemmelser. I *Fridthiofssaga* berettes om Iarlen paa Örkenöerne, Angantir, at det var hans Skik at lade en Vagtsmand sidde ovenpaa Taget af hans Drikkesal ved det store Vindue (*à Liòra*) for at advare om fjendtlige Sejleres Nærmelse. Denne Sal har sandsynlig været forsynet med et höjt Taarn. Ovenfor er den Mening yttret at de saakaldte *Duns* — som ligne de persiske Ildtilbederes Templer i *Sari*, beskrevne af *Hanway* i hans Reiser. 2. Bog. 43 Cap. og andre Österlændingernes runde og coniske

Afgudshuse, saavelsom og de ældre og nyere Kaukasiers Vaanings- eller Befæstnings-Taarne — maaske tildels tjente til Templer, da disse kom i Brug hos de nordiske Nationer. De förste Kristne i Norden byg-te gjerne Kirker paa de Steder hvor de hedenske Templer forhen stode, og somme af disse bleve virkelig forvandlede til Kirker. Nogle af de ældste Stenkirker i Danmark ere runde hvoriblandt fire paa Bornholm — afbildede i *Thuras Beskrivelse* over denne Öe Kiöbenhavn 1756 Tab. 2, 6 og 7 — som ligne meget hine skotske Bygninger. Maaske beholde de endnu den Skikkelse de som *Hof'e* forhen havde. I *Kialnesingasaga* 2 Cap. siges det store Afgudstempel paa *Kjalarnes* i Island at have været gandske rundt indvendig og Sanctuariet ved Hofet paa *Thorsnes* synes, efter *Eirbyggia*, at have været indrettet paa lignende Maade. *Munkholms* Kloster har været opmuret i en Runddel, og i flere ældgamle norske Kirker findes Omgange i Muren, hvilken Indretning de have tilfælles med nogle af de skotske *Duns*.

„5. *Egnenes Identitet* og *Navne*. Disse lig-
„ne, i de af Picterne forhen beherskede Lan-
„de, scandiske, ikke Angelsaxiske Navne“

„6. Ligheden i gamle Skikke.“

„7, Forskjellige andre Bemærkninger.
„Forfatteren erklærer Belgerne, som befol-
„kede en stor Del af England, maaske og
„udbredte sig til Skotland, for et Folk af
„scandisk Herkomst; ogsaa bevidner han den
„mest paafaldende Forskjellighed mellem
„Indbyggerne af de skotske Höj-og Lav-
„lande“ Et af de vigtigste Beviser for Pic-
ternes scandiske Herkomst synes det at væ-
re: at Örkenöernes og Shetlands Beskrive-
re berette, at deres Indvaanere, som vit-
terlig nedstamme fra Nordmænd, ligne næ-
sten fuldkommen i Legemsbygning, Sprog
og Sæder Picternes Efterkommere i det syd-
lige Skotland, men slet ikke de nærmest
tilgrændsende Höjlandes Beboere, som mest
ere af gaelisk Oprindelse, eller i det mind-
ste fölge de gaeliske Sæder.

T i l l æ g.

Forsög til en Ossiansk Onomatologie, med Hensyn til Scandinaviens gamle Sprog og Historie.

I Ossians Digte forekomme mange Menneske-Navne som dels svare fuldkommen til de gamle scandiske, dels have en stor Lighed med dem. Ieg haaber at lægge denne Omstændighed for Dagen ved fölgende lille Onomasticon. De nedenunder staaende Læsemaader af Navnene i Gälisk efter Tydsk og Dansk Udtale ere tagne af Bemærkningerne ved Ahlwardts Oversættelse.

Tegnene antyde Henvisninger til Forfatterens Afhandling om Bardens Digte; Romertallet dens Afsnit og Bogstavet Anmærkningen til samme.

1. Scandinavers eller Picters Navne.

a, Mandfolke-Navne.

	i Islandsk &c
Svaran. *) (see *A.* o. *O.* - - -	*Svarin, Varin* XII. m) En *Svarangr* nævnes i *Sæmunds Edda*.
Arno. a)	Oldscandisk og islandsk *Arni*, endnu i Norsk *Arne*.

i Islandsk &c.

Orla.	*Erli, Erlendr* det saxiske *Ella.*
Gormar.	*Gormr* (*Gormur*) i Oldtiden mest et Dansk Navn.
Swart.	*Svartr.*
Snivan,	*Snæfinur* eller *Snivin* (VIII. b).
Cremor (b)	*Grímr* eller *Grímor* (*Grímur*)
Corlo (c)	*Karli.* Cranlo — Hro
Dubh (d.)	*Tovi* eller *Tofi,*
Lathmon.	*Ladmundr* (XII.)
Dunthormo / *Duthcarmo*	*Guttormr — Gudormur* eller *Gunnormor.*
Kolgorm.	*Kolgormr.*
Torcul, Corcul.	*Thorkéll* — endnu i Dansk. *Torkel.*
Thormod, Thormoth.	*Thormòdr.*
Nuath.	*Knùtr* (*Hnutr, Nutr*) nu i det Danske *Knud.*
Reuthamìr.	*Reidmar* (*Reithmar*) *Hreidmar.*
Borbar.	*Bàru - Biörn.*
Eric.	*Eirikr* — nu i Dansk *Erik.*

i Islandsk

β. Fruentimmer - Navne·

Inibaca (e) *Ingibiörg*, *Ingibiaurg* (i Gen: *Ingibiargar*) nu i Dansk *Ingeborg*. Et andet gammelt Navn er *Ingiveig*)

Fiona (f,) *Finna*.

Utha. *Audr* (*Authr*)

Oina Morshul. *Una Marsòl*. Navnet *Una* bruges endnu i Island; Tilnavnet betyder *Söens Sol*. Saaledes kaldtes en norsk Skjönhed i *Hakon den mægtiges* Dage *Lundenes Sol*.

II. Scandinavers eller Picters Navne, som formodes at have været forhen brugte i de nordiske Riger. Det er bekjendt, hvormeget Sprogbrugen har forandret sig siden de hedenske Tider. Dette sees best ved at gjennemlæse de Sagaer som handle om de ældste Tildragelser i Norden hvorom vi have Kundskab. Da vi dog kun kjende Navnene paa faa af de Personer som levede i det

Tidsrum, hvilke for det meste afvige fra de siden brugte Menneskenavne, maa vi formode at mange vare da i Brug som nu ere os ubekjendte. Nogle af disse findes hos Ossian f. Ex. fölgende:

α) Mandfolke - Navne.

	Formodentlig i Islandsk.
Lonval.	*Lònvalr* (Vand - Falk) eller *Landvalr* (Land - Falk) Sammensætninger af *Valr*, som ikke ere saa forstaalige, ere endnu til i islandske Navne f. Ex. *Valgardr Valgerdr* o. s. v.
Cormalo.	*Gormhallr* ligesom *Thorhallr* o. fl.
Karthon.	*Kàrdonr* (XIII. d.)
Dunrommath.	*Dunrómadr* eller *Dunròmudr* (XIII. f.)
Malorchul.	*Malarkall* (Sandbeboer)
Starnmor.	*Stiarnmar.*
Arindal.	*Arindalr* (*Arinbiörn* er bekjendt).

β) Fruentimmer - Navne.

Oithona.	*Auduna* (*Authuna*) eller

Formodentlig i Islandsk.
Audunna (læses i Dansk
Öiduna eller *Öidyna*.

Faina' Sollis. *Væna Sòldìs* (læses
i Dansk *Vaina Soldis*)
ↄ: Den skjönne *Soldis*
hvilket sidste Navn betyder Solgudinde eller
Sol-Nymphe.

Moina. *Màna* (af *Màni*, Maane).

III. Navne paa Personer som formodes at have været Irske eller Skotske, sammenlignede med Scandiske Navne som dels för have været og dels endnu ere i Brug.

a) Mandfolke-Navne.

	i Islandsk
Fionn (g)	*Finnr* (i nyere Norsk *Finn* eller *Find*)
Colgar.	*Kolgeir*
Oscar.	*Asgeir*.
Samor.	*Sàmr*, *Semìngr*.
Ryno.	*Rùni*, *Rani*.
Althan (h) *Hidallan*	*Halfdàn*, *Haldan*
Armin.	*Arman*.

i Islandsk.

Gaul
Gall } *Kolr, Kollr, Kall.*
Goel

Toscar. *Thorgeir* (egentlig *Thorsgeir* ɔ: Thors Sværd.)

Trathal (i)
Tuathal (k) } *Thorhalli.*

Oglan. *Egill* (hvoraf Saganavnet *Egla*).

Ogar. *Ægir.*

Allad. *Halladr* (*Alladr*)

Aldo. *Haldor* (endnu i Norsk *Haldo*).

Culbeinn. *Kolbeinn*

Aidon. *Audun.*

Torlath (Belgisk)
Cromlac (gälisk) } *Thorlákr.*

Mar. (mest i Sammensætning) *Mar* (Havet; ogsaa en Mand, Helt, Fyrste).

β) Fruentimmer-Navne.

Daura. *Thora.*

Bragela (l) *Braghalla,* *Braghildr.*

IV. Celters Navne, som synes at kunne forklares af det Oldscandiske Sprog.

	Formodentlig i Islandsk.
Skilrik.	*Skilrikr* fornuftig, redelig; *Slric* kalder en Myntmester sig paa nogle Angelsaxiske Mynter,
Malvina	*Màlvina* ɔ: Omgangs veninde.
Vinvela.	*Vinvila* ɔ: venskabelig; en tro Veninde.
Alcletha (m) oversat af Macpherson aftagende Skjönhed.	*Hall-lita* vilde i islandsk betyde det samme, ligesom *Hallgledi* aftagende Glæde eller Glands.
Alona (n) oversat af Macpherson særdeles skjön	*Aluna* i Islandsk fuldkommen yndig.

V. Irske Navne som ogsaa forekomme i Oldscandiske Skrifter.

Connal.	*Kònàll.*
Cormac.	*Kormakr.*
Kiar.	*Kiar.*

*) Suaran. a) Arne. b) Crimor. c) Korle. d) Duv. e) Inivakra. f) Fina. g) Fin. h) Alhan. i) Trahal. k) Tuahal. l) Brajal. m) Alcleha. n) Aluine.